

Iphigenia : treurspel

<https://hdl.handle.net/1874/35574>

B. M.

Kat. VI, A. 34

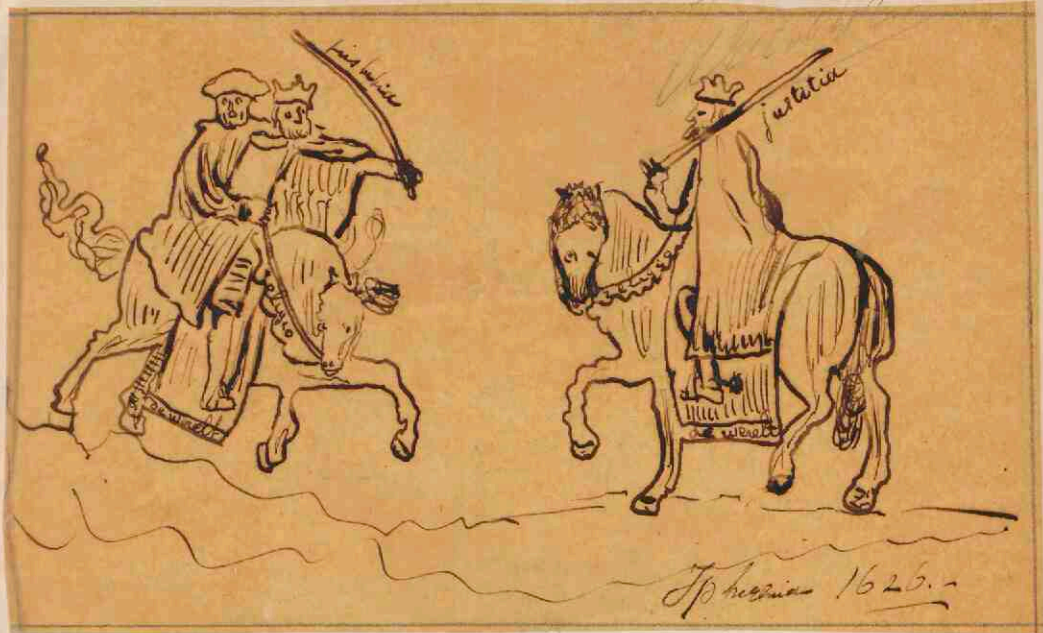
De tyd en heeft noyt weghgenomen

So blinkt hun deugt voor iedereen.

Den naam en 't overschot den vromen

Want nadat zy zijn overleên

SAMVEL COSTERS
IPHIGENIA
Creur = Spel.

Exod. cap. 4. vers. 16.

Moses ghy sult Aarons Godt zyn.
Aaron ghy sult Moses mondt zyn, &c.

Lactantius.

Homo dum vult videri nimis religiosus
Fit superstiosus & delirat.

Nade Copy,

t AMSTERDAM,

By Nicolaas Wieffkens / inde Zelle onder de Doozen.

Anno 1617.

Inhoudt deses Treur-Spels.

DE Griekſche Vorſten door de ontſchakinghē van *Helena*, en *Menelaus* aan-raden, wviens Huys-vrouwve zy was, de Wapensn aan ghetrocken hebbende, om haar met gevvelt de *Troyanen* vveder af te dringen, zyn met hare Vloote in *Aulis* vervallen, vvaarſe door teagenſpoet van vvin en ſtroom, lange tyt miſnoegende, hebben moeten havenen. *Vlyſſes*, dien ick in deſe *Tragedie* als een ſtaat-geerich Prince in-voere, neemt deſe gelegentheytt vvaar, en ſtroyt door het Legher, dat het de *Goddinne Diana* niet en belieft voorſpoet tot deſen tocht te verleenen, voor dat *Agamemnon*, den opperſten Velt-Heer deſes Heyrs, haar met zynen bloede, voor de begangene miſdaden, in het ſchieten eender *Hinde*, verſoent ſoude hebben; hopende dat de Vorſt aan alſulcke ſchult-betalinge niet en ſoude willen, ende dat daar door gelegentheytt gevonden ſoude mogen vverden, om hem met den name van Godloos te bekladden, ende den volcke, dat door een blinden yver ghedreven vwordt, aan hem te doen miſnoeghen, ende alſo den roep in het Griekſche Legher te brengen, dat onder het beleyt van *Agamemnon*, de *Troyaanſche Oorloge* nimmermeer en ſoude gelucken, om alſo door de gunſte des Griekſchen Prieſterſchaps, die ick ſtelle dat hy, *Vlyſſes*, op ſyn handt ghehadt heeft, den *Myceenſchen Koning* te boiſen, en het opperſte gebiet ſelver te bekomen. Deſen aanſlach in't vverck geſtelt door drierley maxfels van Menſchen, door *Baat-ſuchtige*, *Staat-ſuchtige*, en oordeloſe *Gheſellen*, vwort door op-rechte, vvelgenoegende en rype verſtanden belet, die den verongelijckten Vorſte daar toe bevveghen, dat hy zyn *Dochterken*, *Iphigenia*, den geſtoorde *Goddinne Diana* ſoude ſchijnen te ſlachten, om het volck, dat alſoo licht door *Afgoderye* te miſleyden als door vware *Godſdienſte* te gheleyden is, te ſtillen, en 'tſchemſtuck dat *Vlyſſes* bedocht, ende door *Euripylus* in't vverck gheſtelt hadde, tot vvelſtandt des ghemeenen zaacks voor te komen. Den gheheelen handel van *Troyen* is een verſiering, ofte ten minſten iſſer ſeer vveynich vvaarheytt aan: daarom en ſalmen't my niet qualijck af-nemen, dat ick hier mede ſpeele, ghelijck als het my, om mijn voornemen uyt te ſpreken, ghelegghen komt.

Voor al is diē de vvaarheytt, datter noyt *Diana*, ofte diergelijcke *Heydenſche Afgoden* in vveſen ghevveeft zyn, niet teghenſtaande datſe als heylich door der *Papen* ingeven van blinde yveraren zyn aangebeden

geweest; So moet dan oock volgen dat haar geen *Diana*, tot verlossinghe van *Iphigenia*, die voor hares Vaders misdaden op-gheoffert ghe-
 vyeest soude hebben, vertoont en heeft, maar dat *Calchas*, die ick *Agamemnon*s zyde doe houden, dit also door een andere Vrouvv' besteldt heeft, om 't volck de ooghen te vervullen, de onschuldige *Iphigenia* te behouden, den listigen *Vlysses* in zijn Staat-sucht te smoooren, den Godsoo-
 loosen *Euripylus* aan ghelijck tegen-vergifte te doen barften, ende den rechtvaardighen *Agamemnon* in eere te houden. Besluytende, dat de oude Poëten dit niet voor een logen de nakomelingen inde hant stoppen, maar als een schildery aan de vvant hangen, daar in de siende menschen des Werelts loop kunnen af-meten, en bespeuren hoe den Schyn-
 heylich, onder den deckmantel van Godsdienst, zyn personagie speelt. Hoe Staat en Baat-sucht, in het kleet der oprechticheyt, al soudet alles r'onderste boven raken, haar schelmtyck op-proncken, ende tot haar voordeel int vversch stellen.

Anno 1617. September 22.

Personen van 't Spel.

Achillis.
 Agamemnon.
 Calchas.
 Menelaus.
 Protefilaus.
 Tersites.
 Euripylus.
 Palamedes.
 Nestor.
 Rey der Griecken.
 Ulyffes.
 Iphigenia.
 Clytæmnestra.
 Diana.
 Rey der Priesteren.
 Rey van staat-Dochters stom.
 Rey van Diana stom.

Eerste Bedrijf. Eerste Toneel.

ACHILLES. AGAMEMNON.

De zaach die loopt zo bzeemt na dat ick daar van oordeel/
 Dat ick niet zegghen kan oft selsa sou zyn of voordeel.
 Ziet eens Myceensche Dorst/ghy zyt alree ten hoof/
 (Inzonder by't ghemeene volck) in dat ghelooft/
 Dat ghy schier niet ghelooft aan eenighe der Goden/
 Om dat ghy teghensreeft de bittere gheboden
 Van Decate; en 't volck dat dwingt een Dorst dat hy
 Ghelossen moet/oft toch hem beynsen moet/als zy.
 Dat elck inwendich dus oft so van Godt gheboele/
 Dat moet ick lyden/want wild ick daer tegen woelen/
 Zo selden ick het aan als God, en Godes macht
 Ontbrecht my/ om te zien wat elck van Godt bedacht.
 Dit zieh/dit ly ick niet/dat elck van Gode leere/
 Den mensch int openbaar al 't quaat dat hy begeere:
 Dat was wtsinnicheyt/en zulck ontzint gheboert
 Zoek ick te dempen met een pberich ghemoedt.
 En dat my nu een hoop onrustighe ghezellen
 Zoekt tot haar Godsdiensts staat een harde wet te stellen/
 It en sta't haar minner toe: maar ick stel haar ghemeyn:
 Een wet/ ghehoorzaamheyt: also daar nu in treyn
 Zo veel Godsdiensten zyn die wepvich zonde scheelen
 't En deedt sypzinnicheyt/die niet zoekt dan krackeelen.
 Ziet dan/ gheef ick den grootst dan al wat hy begeert/
 It maack hem licht al te groot/en dien die me Godt eert
 Deel te ghering mischien. Zulck dat ick na myn oordeel
 't Schier nodich acht te zyn tot 's Lants en 's Dorsten voordeel/
 Wanneer hy in zyn Rych heeft pberaren haat/
 Dat hy die voerd/ so sicht hy sich een vasse staat.
 Daar hy zoo p al te seer op d'eene zyd wil hellen/
 Zyn wereltlyck gheluch in groot ghebaar sal stellen.
 De reden is/om dat de blinde pber van
 't ghemeene Volck(die toch niet verder en ziet/dan
 De neus haar lang en is) de gheestelycke pzachten
 (Die't haar laat dencken oock) toerekent alle machten/
 Ja toe-schryft het ghewelt in Hemel en op Aardt.
 Zelfs hier daar ghy my tot het heerschen kenden waardt:
 En 't gheestelyck dat zich dit achten most onwaardich/
 En 't volck bestraffen dies: wat doet het? maar hobaardich:
 Cracht het na grootheyt/daar't noch naulijck aan genoecht/
 Hoewel haar alderbest moep'lycke kleynheyt voecht.

Agz.

Kleynheyt/so zouden zy dooz rijkdoms bertelheden
 Den volcke min als nu erg ten met quade zeden.
 Dat oock haar kleynheyt zy met moeylichheyt vermengt
 Is an belangt: want ny nu dziemaal al ghedenct/
 Dat dese/doese niet heel waren overladen
 Mee srage slaverny in haar beroeping/ traden
 Haar parck te buyten/en z'en hielen gansch gheen maat/
 Haar te bemoeven met regeringe van staat/
 Daar in zy zyn zo blind als blind ghebooren mollen/
 En woetent al om met haar schyftelijcke grollen.
 Ist dan geen nodich quaat booz't stadich Griekische Rijk/
 Dat ick haar stadich werck berey met haars ghelijck
 Want was die Nopsus niet met Calchas en verscheelden/
 En dus belachelijck om raatseltgens krackeelden/
 En dat zyt waren eens/ick denck zy zouden ny
 Ten stryd ontseggen om de Wereltse vooghdyn.
 Dies moet ick nodich haar oneenicheden voeden/
 En geben nolsos werck d'onrustige ghemoeden/
 En doen alleens/ghelijck de kindzen seggen/dat
 De dupvel-jager doet/ als hy een heymelijck schat
 Dooz hulp van jchers sich vermeet int licht te bzingen/
 En dat daar een van al dit niet en wil ghehengen/
 Dien gheeft hy hant/gebaar en daatlijck ander werck/
 Ghelijckmen dit volck oock moet gheben als ick merck.
 Wat doet hy? maar hy ken den aardt van die ghezellen.
 Hy stelt den warraar aan een ton met zandt te tellen/
 Daar aan hy hem bergheet; dus kryght de sov'raar rust/
 Die midlertyd al doet wat hem belieft en lust.
 Dooz dees uytballentheyt zyt quaatste van u mienen/
 Depnt u/en wilt u God met gaugb're Godsdienst dienen;
 Al wat naturelijck en redelijcke leest/
 Dient eenen God alleens die't al gheschapen heest.
 Wie dat dan die God is/en hoe men hem moet eeren/
 Sal gheen ghewoonte/maer de goed natuur ny leeren/
 Die zonder dat is/en het ware Godlijck in
 Den mensch/en wijft den mensch tot God/tot zyn begin:
 Daar de verkeerde wenst den mensche set gheboden
 Verschepde dienst te doen aan beelderley afgoden/
 En hyst so man op man:want eick meent dooz gewoont
 Dat hy den waren Godt maar ware dienst betoont.
 En dees eenspicheyt maackt al de Werelt gaande/
 En leert hem logens die/de logen oock hout staande/
 Die so waarsehynlijck is/dat pberaar die niet
 Dooz waarheyt onderscheyt/hoe deun hy die beziet/
 Ghelijck hy selden doet/dooz dien hy tot zyn boozdeel/
 Sny weet van Waarheyt stelt aan't aldervalste boozdeel

Achj

Aga

Dan

Van een styfzinn'ge Paap/die dit maar heeft gheleert/
 Te bootfen 't volck een God als 't meeste volck begeert.
 Dat is Cerypplus/ die komt hier om te dooden
 Iphigeni/ dooz last van veer ghelegghen Goden.
 Hoe komt het boofwicht dat ghy t'huys u Soõ niet vraagt.
 Of die u upstel oock haar heylcheyt behaagt?
 Wat is dit anders ghyt als met u Goden gecken/
 En 't volck hun Godheyt waardt te doen in twijfel trecken?
 Van blinde pberaar 't weet dat ghy't yv'rich spreecht/
 Maar dat Dlyffes dit dus loofelijck besteecht.
 Wat zoekt Dlyffes my te maken tot een bastert
 Van dese Kroon/dooz huly van't volck dat Gode lastert?
 Wat moeyten maecht hy my/wat blaast hy 't volc int hoof?
 Dooz valse Godsdienst/daar hy selfs niet an gheloofst?
 Dlyffes doen wert nergens beter hy verleken
 Als by het weyd-spel en des weyd-mans loofse treken/
 Daar van hy vol is/en loekt listich in zyn net.
 't Ghebogelt/dat op gheen bedriegery en let.
 Want als de Bogelaar wert lieflich na te apen
 Der voglen rechte lijn/ om 't vogeltgen te drijven/
 Zo speelt hy met zyn tong/ dat zyn gheboofte reen.
 Den volcke lieflich zyn/al meent hyder niet een.
 En oft nu zo gheviel dat daar van zo veel hoofden
 Een loofer was/die jupst zyn pzaat niet al gheloofden/
 Dien staart hy mannen aan van wonderlijcke schyn/
 Die de stel-vogels van de loofse Bog'laar zyn:
 Als is Cerypplus (met zyn ghesinde trouwen)
 Dien meest de menschen als haar God op aarden houten:
 Als hy wel het weet/dan de leke-broers al waars/
 Die dapper groepen en toe-nemen alle jaars.
 Dooz schyn van desen wert een wyse selfs bedrogghen/
 Want hy geloofst het geen hy meent te sien met oghe/
 Te weten datse zyn vol Wyshepts/ als het schijnt/
 En 't zyn maar molicken ghebult met kaf en wijnt.
 It zie Menelaus daar met Calchas herwaarts komen.
 Vertrecht.

Eerste Bedrijf. Tyvede Toneel.

CALCHAS. MENELAUS. AGAMEMNON.

Al 't volck heeft dat booz heyllich aangenomen/
 Sulcx dat de Dooz zyn Kroon/ dooz dit te weyg'ren/zal
 Verliesen/ oft zyn hint Diana ten gheval
 Onnosel slachten/ een van twee sal moeten wesen:

Want

Neen. Helena nocht ghy en zyt my dat niet waerd
 Dat ick myn dochters bloet so godd'loos soub' verguiffen.
 Slaapt Menelaus, en dut Calchas die de listen
 Van veel bedeckt bedrochs pleech kloeck'lyck te voorzien?
 En ziet ghy niet dat dit gheen Goden en ghebien?
 Maar dat Vlies dit heeft dooz zyn loofe treken
 Dooz 't yv'rich volck en dooz de Geest'lyckheyt besteken?
 Om my/zo 'k 't weygrigh was/te bryngghen inden naem
 Van Godelooz/en boozts daer ober onbequaem
 Om dit hooft met een kroon van Heerlyckheyt te decken:
 En hem dooz't Geest'lyck volck (dat veel vermach) berwecken
 Stemmen by stemmen/om te krygghen booz zyn loon
 Op zyn Goddzychtich hooft'/zo 't volc het noemt/de kroon
 Die my by stemmen is der Grieken toe ghevallen.
 Wy loben 't dan ghy sult het nummer 't volck ont kallen:
 Om dat de Geest'lyckheyt den volck' int openbaer
 Dit leert en haer ghezegh hout elck booz Godt en waer.
 De zotten ja. Maar hoorz eens 'toordeel vande Wyfen,
 Zynze volkomen wys ze zullen 't hoogh'lyck pyffen;
 Boozziende 't quaed dat daer de Landen onberwacht
 Wt zou bestaen/zo veer men 's Priesters mond niet acht.
 Der Wyfen hoop is kleen om met dat volck te spotten/
 Iffer een Wys daer zyn wel hondert dupsent zotten.
 Macht u dies groote Dozst den Geestelicken staet
 Te terregghen booz my 'k was liever inden haet
 Van by een groote Dozst als van een haarder leken:
 Een Dozst wreecht hem met stael/en zy met qualijck sprekent/
 En 't volck te schenden op haer Heer dooz vypl ghesnap.
 Waerom verruyt ick van myn Kronen aen gheen Cap?
 't is haer vooghdy niet booz myn ooghen zyn gheloken.
 Rust Agamemnon/rust 't is te ver in ghebzoken.
 Hoe Menelaus? wien is de vooghdy van God
 Ghegeven? ons/of haer? zy zyn puur seken zot.
 Zy niet/maar wy/die 'r in 't begin de vyphyept gaben/
 En maachten Heeren van een hoope vzeemde Slaven.
 De Dozsten varen wyt/en al 'tghesegh haer past.
 Met recht. Zy dzaghen oock des Werelts sware last.
 Wie toomt den Dozste doch? wie derf hem tegghen sprekent?
 Zyn Wetten tonnen hem. Aga. Die mach hy/wil hy/ bzekent,
 Gaer tegghens setten haer de Gzooten van zyn Ryck.
 Want dooz de Wet wert hy den Onderdaen ghelijck.
 Wat mach de slechte Mensch sich selve dencke laten?
 De Dozsten weet ick dat haer weder sprekent/haten/
 Die zo zeer noodich zyn/wanneerze zyn ghebest
 Op waerheyt daer dooz zy ra'en tot 'tghemeene best.
 De Dozst moest haten die/die 'm sonder meenen klepen

Men.

Aga.
Men.

Aga.

Men.
Aga.

Men.

Cal.
Aga.

Cal.
Cal.

Aga.
Cal.

En hem van loffens en ghemaachte waerheyt dreyen.
Dooz Agamemnon. Sus/ dencht niet dat ick sta toe
Dit ziele-mooyden. Neen/ maer ick leg over hoe/
En oft oock moochlyck is dooz midlen te beletten/
Terwijl de Geest lychheyt so vast staat op haar Wetten.

Aga.

So los zegt eerder. Hoe? wat is dan grooter ding/
De gheber van den Wet/ oft die de Wet ontfing?

Cal.

De gheber/ dies wil ick ghewillich vooz hem bocken.

Aga.

Dat most oock hier niet cens in twyfel zyn ghetrocken.

Wel Menelaus/ hoe? wat is 't dat ghy verzoucht?
't Zuchten voccht my. Men En my. Ick ben hier in beduchte/

Ick zie te voren heen veel waricheyden komen/

Die 'k Agamemnon heb te zwypghen vooz ghenomen.

En tot Vlisses koomst te nemen in beraad.

Ick ga/ misschien de zaack daer tusschen beter gaat.

De Goden willen ons een goede upthoomst gheven.

Aga.

Ja ze/ zoort volck van u de ruggh niet wozt ghesteven.

Men.

Wat reden zynder toch dat ghy my dat vertrouwt?

Aga.

Wel bubbelde/ want ghy 't niet de moetwilgen hout:

Men.

'k weet niet met wien ick 't hou. Ick ga/ ghy wozt te heftich.

Cal.

Zet hebicheyt ter zy/ en spreekt als Prinsen defrich/

Wet rebelyck beschept/ dat niet strecht tot verwyf.

Want 's Dozsten hebicheyt haart niet dan haat en nyd.

Eerste Bedrijf. Derde Toneel.

CALCHAS. AGAMEMNON.

Cal.

Wat quaemt ghy Calchas my met Menelaus plaghen?

Ontmoetende kond ick niet van hem zyn ontslaghen.

Dan rucht noch wel dat hy zo tydelick vertreckt.

Op dat mijn voozstel ward den Dozst in tijts ontdeckt.

'k heb vast al 't neen en 't ja/ al 't zeggen en weer-zeggen/

Dus lang wel rypelyck gaen by my oberlegghen/

En merck de guypert/ als zels de Dozst wel weet/

Hoe statich dat ze schijnt int Geestelijcke kleeid:

Dies ick gheen upthoomst zie om 't volck int slaap te wiegghen

En te doen stillen/ als dooz looflyck te bedriegghen.

Sheljek 't alreede' toch is bedrogghen van die kant.

Die met Vlisses heeft een heymelijck verstand/

Misschien met andre meer/ al machment noch niet zeggen.

Aga.

Eerlijcker ist een Dozst zhu twisten meer te leggen

Dooz macht en dooz ontzach/ en dzyf den muypert uyt

En jaagh den Onderdaen en schryck aen vooz ghy muypert.

Cal.

Cal.

Een groote woest wel meer zo veer dooz noot ghebzonghen
 Dat hy om vaat zept/ May wat hebt ghy schoonder Jongen.
 Ik vertron/ó groote Doest/dat uwe moghenthepd
 Groot is in bepd/ in macht/en in medoghenthepd:
 En wil de Doest zyn macht aeu't volck te wercke stellen
 Hy zal ze dwingghen die'm dus moepelijcke quellen/
 En haer doen komen tot ghehoorzaemheyt na wensch/
 Van zonder tranen niet van den onnos'len Mensch.
 Dus laat medogenthepd veel eer de zaack beslechten/
 En om der vroomen wil de qua'en ghenadich rechten :
 Daerom zo raed ick dit dat men de Menschen zot
 Dooz dees tyt blyven laat in dat gheloof van God/
 En dat men de Princes (zo veer 't niet goet wil wepen)
 Goodts dienslich en betreurt na 't bloegh/ Outaer zal leyen/
 Dan heb ick dit belept/dat dan een schoone Vrouw/
 Diana wel ghelijck/die 'k al de zaack vertrouwa
 En wel heb onderrecht/ zal tot verlossing komen
 Van de Princes/die voozt zal warden wech ghenomen/
 Van die Diana,die dan roepen zal met een

Aga.
Cal.

Ik Ben wel vernoeght/en niet dees offerand te vreen.
 En of het volck dan zach 't bedzoch met open ooghen?
 Het volck dat moet en wil met Poppen zyn bedzoghent.
 Sprechte Goodts dienst is van veel te wepnich schijns/
 Daerom vertoont men haer gheen Godtheyt zonder grjns.
 Dock ken 't volck nummermeer afgodery bekennen
 De Goodts dienst/dooz dien zy aeu' smoders boest gelwennen
 Van kintsch te zuppen in haar smakeloose gift/
 Dat zich van langher hant int bzejn der Mannen grift/
 Die dan van dzomen hun een slechte by-godt poppen/
 En dooz verstant's ghebreck den ware Godt verschoppent.

Aga.

Ik houw dat volkomen waer:Maer 't were zo ver volbzocht
 Heeft Calchas dan wel eens om 't achterste ghedochtd
 Want u Diana daer wel so veel zou bedzopen
 Dat 't moozden na bleef/maer waer zou mijn Dochter blyven?
 Dien 't volck zou menen dat ten Hemel was ghebzacht
 Niet dooz ghebootste/maer dooz ware Godes macht.

Cal.
Aga.
Cal.
Cal.
Aga.
Cal.

Dat is de zwaricheyt daer meest booz is te zorghen.
 Verboeren yst den Land/daer men haer hield verborzghen.
 Verborzghen.En hoe lang zou ze toch blyven daer?
 Tot een bequamer tydt. Aga. En of dat nummer waer?
 Dat hoop ick immers niet/ 't zal met der tydt versterben.
 En oft dus eeuwich bleef/ zoud ick haer eeuwich derben?
 Die van twee quaden een moet kiefen kiest het kilcen/
 En dit is ver het kilcenst. Aga. Daertegen zeg ick neen.
 Ich laat my dencken dat ick 't grootste zou verkiefen/
 Want 't volck ghelieven is ontzach en macht verliesen.

Cal.

Ijck wel blijft ghy haar hooft. Ag. Niet meer als met den nael.
Dat denckt my vooz een Dozt wel dapper onbequaem/
En ander make zich met zulck een Prinzchap vzolijck/
Men maack my nummermeer zoo'n zieleloze molijck.

Cal.
Aga.

Ontfachen derft ghy niet dan vooz een korte tijdt.
Die 't in begin verliest/die blyft het eeuwich quijt.
Ben ick niet/ Calchas/die/die onder zyne wiecken
Heeft 't zaam vergadert al de groten van de Griecken ?
Ben ick niet/ Calchas/ die/dien zy dan trouw en eer
Ghezwooren hebben als hun Opper. Vooght en Heer ?
Ghewisselijck. En meest al de beschepden Helden
Doen my doock d'eer daer in ze my eendzachtich sielden.
Dan d'onbeschepden hooyp/ 't eersuchtige gheboest/
Deenzpicheyt/die Prinz noch Wetten en behoest/
Ghelijck ze waent/tracht my/my zeg ick dus te toomen ?
En 's daachs te doen doen/darze 's nachts bestaen te dzomen ?
'k meend' ick in Griecken hadd' 't volkomene ghebied/
Dan 't isser ver van daen/ 'k hebt hoven half noch niet.
Zyn 't reden/ Calchas/niet daer dooz men alle Luyden
Hoe slecht ze zyn het recht vooz 't onrecht ken bedupden ?
Ja 't immers. Heert haer dan dooz reden en beschept/
Dat haer Eurypylus dus leliche versept/

Cal.

Die haer in handen zoekt afgodery te sicken
Dooz ware Goofts-dienst dooz zyn daghelijcksche pzekens
Onmoochelgk. Ick pzaat haar dat niet upt het hooft.
Ghy machticht my te laat/dan hadmen my ghelooft
In tijts/'k had wel verhoedt de lasterlijcke loghen
Die't volck nu smaack'lijck heeft vooz waerheyt inghesoghen/
Ghelijck een min met onghezontheyt zeer besmet
Haer zuyg'ling dat ze zoocht/met 'tzelfde quaet bezet
Zo grift een dwael-geest van ontsich in 's volcks ghemoeden
Zyn dwaling/zo men't niet in tyts en ken verhoeden :
En dat alleen daer meed/ dat d'Opper-vooght van't Lant
Den dwaaler wptroep/ vooz zyn schaad'lijck misverstand
Den volcke/om mompen licht/schijn'heplicheyt te wesen.
Want datmen't volck wil van afgodery ghenesen/
Die't eenmael aennam vooz behoude Goofts-dienst claer
Is zotheyt/en men stelt 's Lants opbaer in ghebaer.

Aga.
Cal.
Aga.
Cal.

Wat zal ick Calchas hier dan beplich in beginnen ?
Maer min u zelver als 'tghemeene best beminnen.
Zo raedt ghy zoud' ick dit dan aensien met gheduld.
Mijns oordeels ja. Doch geeft niemant hier van de schuld
Als u Doozaten slay/die 't Gheselijcke zetten
Ghemackelijck en byz/upt dwang van alle Wetten.
Ze waren slay noch straf/maar vroom Begeerders waerd.
Maer dit volck heeft misbyzuyckts haer goederterren aerd.

Wel

Wel aen. Ick sal my op u overleg beraden?
Dan zal geen afgodts haat met 's Menschen bloet verzaeden.

Eerste Bedrijf. Vierde Toneel.

Rey der Griecten.

't Ken-teken vanden aertschen Heylich is
Bescheydenheyt, die niet doet by de gis,
Maer al met rypen raad,
Die middel-maat
In alle zaken hout:
En dat is 'theylich oudt
Des rechters, van dit Lant, bescheyden,
Van vvien vvy heul alleen verbeyden.
Die rechter stelt 't ghemoet noch maat, noch vvet,
En midler tydt vvel op 's Lants orbaer let,
Op deze vryicheyd
Een-zyicheyd
Der Kercken smaalt alleen,
Die gaeren anders gheen
Had by haer met der vvoon. Godt gheve
Dat niemant haer bestier beleve.
Woelichen hoop, rust onder de vvochdy
Dyns rechters oudt, dien Godt de Heerschapy
Gaf overal't beleyt
Van Wereltscheyt.
Noch laar u dencken niet,
Dat ghy ter Werelt yet
Zo Goddelijc beschout met ooghen
Als 't heyliche gherechts vermoghen
's Volcx Goodts-dienst is aan haren rechter vvaert,
Ghehoorsaemheyt en Liefd' hier op der aerdt,
Die vvy, ó Menschen, staach,

Hem even graach
Mosten met Lijf en ziel
Op Off'ren, hoe't oock viel,
Al quetsten u gheloof na gissen,
Gheeft u de schuld, hy ken niet missen.

TWEEDE DEEL.

Tweede Bedrijf. Eerste Toneel.

PROTESILAUS. ACHILLES.

Proodiche Goods dienst die zo nut is voor't ghemeen/
Hoe loos misbruyckt een boef die tot zyn baat alleen ?
Moet dan een wijs Man/ als hy 't misbruyckt zo ziet werken ?
Niet dapper straffen ? of moet hy 't met wille merken ?
Was hy meer broom als wijs/hy saecht niet over't hoofd/
Maar als hy wyser is als broom/ als dan gheloofst
Wart vanden meesten hoop/ dan laat hy zoerlyck floeren
De zaak die yziet dat hy niet upt zou kennen voeren.
Ick zie zo 't misbruyck/en ick swygehe lyck wel stil/
Dan heb mijn redenen. Doch upt gheen quade wil
Ghelyck Dissen/die door staat-zucht wort ghedreven/
En wenscht eer oproer als Iphigeni om 't leven.
Dit hoopt hy/ dit's zyn wit/dat Agamemnon trots
Sal teghen staen te doon zyn kint tot boete Godts/
Die (mijns bedenckens oock/oft schoon veel Papen willen)
Met het onnosel bloet een's Maecht niet is te stillen.
Let op de swaricheyt die daer dan upt bestaat /
Dat's pb'raers bloeck die'n guyt slicht om zyn eygen-baat.
Dat zulck een guyt/ van wien 't volck heeft zo goet gheboelen
Dat zy hem (zo de Dozst daer hart wil teghen weelen)
Wel lichtlyck woypen op tot Dooght/en dzuchen neer
Met groot ghebaer van 't Rijck haer Wettelycke Heer.
Waar dan de zaak zo staat daar oft volck moet verkiezen
Een nieuw geloof/oft daar 'thoofd moet zyn Kroon verliezen/
Wat dunckt Achilles daer dan veplycht in gedaen.
Bedencken/ zo de tyt gheeft uptstel van beraen.
De Dozst lett' wel/ eer hy de zaak zich schijnt te kremen/
Wie dat d'oproerge zyn/hoe veel/op wien ze stemmen.
't Dyn ver de minsten/bepd in talen in waerdy.
't Ontfack des Dochts leyt dan 'tverschil haect aen d'een zy.
Ten waar een groot' haer steeft de saec was wel te sichten.

Ach.

Pro.

Ach.

Pro.

Dien

Ach. Dien groote moetmen zien met reden t'onderrechten.
 Pro. 't Is te vergeefs/ hy zoekt verandering van staat.
 Ach. Gaet ghy daer vast in zo beklaecht hem voor den raed.
 Pro. 't Vermoedt/ en blycken zalt ken't wysheyt niet vermoeden.
 Ach. Men recht hier maar uyt blyck/ en uyt gheen los vermoeden.
 Pro. So rasch zyn aenslach blyckt/ dan is hy selver Vooght.
 Ach. Belettet hem daer hy bederselijck na pooght.
 Pro. Daer teghens mosten haer dan all' de groote zetten.
 Ach. Ze mosten wel/ maer wie dwingt haer daer toe met Wetten?
 Pro. Daer toe dwingt haer de Liefd tot de ghemeene rust.
 Ach. Maer denckt dat eyggen Liefd meer zoekt zyn eygen lust.
 Pro. Ge meerder mosten wy't beletten zo wy konden.
 Ach. Dat zou gheschien zo wy elck and're wel verstonden.
 Pro. De Dozzen die verstaen elck and're meestendeel.
 Ach. Zo lang daer een ghebreect/maackt een hier al't krakeel.
 Pro. De meesten kennen die gheen eenes moetwil temmen?
 Ach. Ja. Maar in Kerck verschil en ghelt gheen oberstemmen.
 Pro. Godt hoed dan haer ghehijf. Wat's dat Achilles? Hoe/
 Ach. Sels stont ghy dat int eerst van u regeering toe. (Wercken.
 Pro. Int kleedt van Gooods dienst ken een schijn-dencht dan was.
 Ach. Men moet der voor zyn zo men quaet begint te merken.
 Pro. Daer overstemning niet en gelt/ wat's daer voor raed?
 Ach. Dwang. So zyn spozling strecht tot quetsing van de staat.
 Pro. Bestift dooz een's bedersrust en ontsach verwurben/
 Ach. Als dat 't gheheel om een herschickt wozt en bedurben.
 Pro. Bedurben zeg ich is de staat van't gansche Landt/
 Ach. So der herschicking ons eens aenkomt van die kant.
 Pro. Ons sal het Heerschen best/ 't g'hoorszamen haer best voegen/
 Ach. En laet haer dan noch aen haer deel al wel ghenoezen.
 Pro. Dat haer Dliesses spyt/ die zie wel toe dat hy
 Ach. Daer dooz niet op en laed' der grooten Jaloesy/
 Pro. En dat zyn staat zo den neck niet word ghebroken.
 Ach. Heeft dat Achilles tong oft zyn ghemoet ghesproken?
 Pro. Ick meent/ en spreek het uyt een ondebeynst ghemoed.
 Ach. Hoe qualijck heestmen dat gans anders dan vermoed.
 Pro. Hoe na word ich by een Dliesses vergheleken?
 Ach. Ontselijckhe Griek/ ter wyl wy daer van spreken.
 Pro. Sal ick't u zeggen nu hier by ons twee alken
 Ach. Watmen van u vermoedt/ en wat ich van u meen.
 Pro. Veel meenen oft ghy wel nae 't Houwelijck mocht poghen.
 Ach. Met 's Konincks Dochter daer ghy nu me wozt beloghen.
 Pro. Dat Houwelijck/ 'k heb noyt om 't Houwelijck ghedocht.
 Ach. Iphigenia wozt nochtans voor u verzocht.
 Pro. Het is dat niet. Ghelijck de grooren al wel weten.
 Ach. Meen toch niet/ dan ter wyl wy hier den tyt verlieten.
 Pro. In ledicheyt/ die toch is d'oorzaach van veel quasts/

Softaken sommegen/vol staats en eygen-baats/
De hoofden r'samen/ om by deze tydt te komen
Tot 't gheen ze/ langh al noch eens hadden voozghenomen

Dat is verandering van staet/en ziet dit werck
Befteeckt Bliffes onder decksel vande Kerck/

Ach.

Diez nu op hem zeer los bedrogen p'raers bouwen.
Dats waer. Maer wat gemeenschap heeft dat met mijntrouwē
Met 's Koninck Dochter? die tot mijn leetwesen groot/
Dast is verlooft/en zit ghehande-trout met de dood.

Pro.

Dit is. Bliffes stropt dat by meest al de grooten/
En dat op u verzoek/ dit Houlijck is beslooten :

Met dat bescheyd is hy oock na Mycena toe
De Bruyt te groeten/en om wjs te maken/hoe
Dat ghy haar Bripdegom haar vooz u Bruyt zult kronen/
En zoekt de Maget zo dooz logens hier te tronen/

Ghebripckende de naem om 't aenzien/ dat veel geld/
Van Thecis zoon/de kloest' en ons stryd-baersten Held/
En hater van't bedzoch/by elck dies in groot achtting.
Men lette nu waerom Bliffes deze saching

Bedoecht heeft/oft het is om eyghen zelfs ghenot/
Oft om Achilles/oft om 't volck/oft om zyn God?
Godt ken hy niet/en 't volck dat acht hy niet met allen.
Noch hy hoe loos hy is/zal't nummermeer zo kallen.

Dat ick/ of red'lyck Mensch/het nummer toben zal
Dat hy pet zoude doen Achilles ten gheval

Zien zelfs heeft hy te lief/daer by zo vol van pber/
Dat hy naer pbers eere gulsich 'tquaad te syber
En syber aendzift/dat gheen Prince wel betaemt:
Dat wat betaamt hem niet/die zich geen dinck en schaemt?

En Godloos zijnde/ zich een pveraer ken beynsen?
Daer by zeer liefelijck zyn woortgens weet te kleynsen/
Om zo zyn minder/ alst daer op zou komen aen/

Te vleyen/maer 't komt den ghebleyde dier te staen/
Dien hy maar lief-kooft om daer voozdeel van te trecken.
Hier moet een Man een Man gheen kackelaer verstrecken/

Ghelijck als hy is/die uptwendich groote moet
Heeft in zyn tong/en is inwendich maer een bloed.
Hoe moeloos dat hy is/Achilles/heeft ghebleken
Doen hy upt Vrouwe vrees zich garen had verstreken

Om niet na Troyen mer de Griekische Princen al
Te trecken/beynsden hy zich daer benebens mal/
En onbeguaem te zyn ten oorelooch te baren/
Om hem vooz ongheval zo veplich te bewaren.

Van Palamedes/die zo loos wel is als hy/
En rupm zo deuchtelijck/liet hem also niet by?
Maer om dat hy niet aen die zottterny ghenoechden/

Heeft hy tot wisse pzoef/ter wijl Bliffes ploechden/
 Thelemacus zyn zoon doen legghen inde vruc/
 Daer bleeck doe wat hy was/hy ploechdender niet deur.
 En daar me was hy van zyn mallicheyt ghenesen/
 Dien hy bekenden doe maar beynserp te wesen/
 Dit hope datmen hem so lichtelpcke zou
 Verschonen/en daar om t'hups laten hy zyn Drou.
 Wat lasser uptblucht : hoorde een krijchs-man dat te zeggen s
 Behoozt een Prins niet eer int Veldt op stro te leggen
 Als t'hups te bedden in 's Princesse warme schoot/
 Daer hy toch me niet is verskeret vooz de dood?
 Dat dat de blootaert docht/hy zou dan oock niet durben
 Te bed gaen slapen daer meer Menschen zyn ghesturben/
 Als opt dooz storm en windt/of oozlooch zyn vergaen.
 Doe't mal niet locken wou/wat heeft hy doe ghedaen s
 Maer dit heeft hy ghetracht/om al de grote Grieken
 Met zyn blootherticheyt me lelgck te bekliccken /
 En gaf dooz Payen upt/dat d'eerste die de voet
 Dooz Cropen op het Lant zoud zetten/zoud zyn bloet
 Den doot op off ren/om de Grieken te doen vjesen
 En dat der gheen daar om zou d'eerste wille wesen :
 Maer datse zouden weer t'hups keeren dooz die schyck.
 Hy vjese dat die wil Protefilaus/ick
 En vjese dat niet eens/neen. Niemant sal my dwingen/
 Dat ick niet d'eerste/of met d'eerst aen Lant sal spzingen/
 Ghelobende nochtans aen Godt/en Godlyckheys/
 Maer niet al wat een nauw ghezette Paap ons zepde.
 Doen hy niet vjacht te weegh met zulchs en dat te pzenen/
 Heeft hy ten lesten nu wel Goddeloos besteken/
 (Dat onder t'decksel noch van heplicheyt/en Godt)
 So gruwelijcken moort/en dat dooz t'bolck ons/ tot
 Iphigeniaes doot/ om daer dooz tot zyn mening
 Te raken/dat is tot een scheuring/oft verklening
 Van Agamemmons eer/die wel veel beter past
 Dien zo beminden Doozt/als zulcken bloten gast/
 Die nu hy t' hert niet heeft/zich manlyck t'openbaren
 Int Velt/zoect hy zich dooz die middel te bewaren.
 Dus is de moeloofheyt/die eer vergete pzy/
 De Moeder vant bedroch/van waack en moozdeey.
 Ach. W' reden begont ghy Protefilaus destrict/
 Maer eynricht die vooz waer mijns oozdeels / wat te hestich.
 En zepde ghy niet dat een Man van raad en staat
 En wijs zich niet verzet/om zo een noodich quaad :
 Ja'k. Maer een vboom zal der zich al om verzetten.
 Ach. Ghy zepde doe daer hy/zo 'p 't beplich kon beletten.
 Duucht u nu dat ghy ziet de middel/ waer dooz ghy

Pro.

Blisses aenflach zo kent vzeken/ doet het vry
Hier me. Waert dat wy maer elck andere eerst spzaken
En op Blisses wps de hoofden t'samen staken
Wanneer der inde zaack iet noodichs was te doen.

Ach.

Maer neen/ wy schzomen dat/ elck hout hem upt t'vermoey
Noch zoud niet garen in der Papen man- gunst wesen/
Daer zy nochtans veel meer reens hebben om te vzeesen/
Als wy dat volck/ dat maar dooz ons aleen bestaat.
Protetilaus/ rust weet ghy gheen ander raad.

Pro.

Dat volck past noch op u/ noch op gheen dwang van Heeren
Sy zyn haer eyghen Dooght. Dies onser gheen zal heeren
Gheen dat Blisses wil: begint hy't maer met haer
Hy voert het upt tot spjt der Griecken alle gaer.

Dat volck van zulcke macht? 't is ver ghenoch ghekomen.
Dat volck van zulcke macht/ dat niemant haer kan tomen?
Dat volck van zulcke macht? Waer is toch nu t'verstand
Der Edelen van dit ons vzye Vaderland?

O wel gheboren volck! dat noyt en wierd ghedwongen
Van 's Werelts dwingelandt! werdt ghy nu noch gedzongen
Te moeten buyghen onder t' moepelycke juck
Van malle Payerp? Snoecht nu vzy vant gheluck
Daer ghy de Werelt deur u loslyck van beroumden/
Zo dat de Buren u de vzye Lynden noemden.

Tis slijmer als het was/ want zeker meerders last/
Was niet zo lastich als nu minders/ dies 't niet past
o Helden! d'oozloch was veel beter niet begonnen/
Daer is met bechten meer verloren dan ghewonnen.

Du ziet hoe zot wy zyn ghelyckmen van ons zept/
Du blyckt wel wat wy zyn aen onse slecht belept/
Dat wy de groothepd in den oorelooch gaan zoecken/
Daer die t'hups mach'lyck wozt ghe vonden inde boeckers.

Wat is Achilles/ of u Moeder Thetis was
En Hercules mijn Gom? Wat komt het oock te past

Dat wy ons hebben in den oorelooch begheben
Doozt Vaderlandt/ met veel perckels van ons leven/
Wt tweederlepe lust? Om vbanden te doon
En voozts te kryghen waerd eertkens tot een loonz:

Dan dese gaen met eer en al t'ghebieden strycken/
En wy staen buyten om/ en moeten der op klycken.
Dies ich/ o trofse Grieck/ my wel verwonder zeer

Dat iemand noch van al de grooten tracht om eer/
Om naem/ om aenzien/ upt den oorelooch te halen:

En dat de Edellien na de bescherming talen
Int bloepenst van haer seucht/ upt hoop van dooz de daad
Tot eer te komen/ bat zy haer erbaten raad/
Des waerdich/ mochten in den dienst vant Land besteden/

Damaels befaerd/en oud/en afgheslooft van leden/
 Daer der van honderd een/of gheen schier ober schiet/
 Die 't luck daer hy na tracht/eerlyck ghenoch gheniet:
 En als hy't al gheniet/mach hy noch maar ver strecken
 Een Meester-knecht van asche-vyfters/en van gecken/
 Van straat maar op gheraapt/en uyt medoghentheyd
 Kostloos van goede Luy macklyck ter School ghelept.
 Daar zy(eer dat ze noch den plack en roe ontwassen)
 Niet vasters leeren/dan op niemand niet te passen:
 En zalt zo voozt gaen alst begint/zijn zy eer lang
 Gansch Wetteloos/en wy volcomen in haer dwang.
 Wat Krigher zal die macht dooz Wapenen bekomen?
 Zy hebben die macht aen haer zelleven ghenomen.
 Zy namen doe dat haer niet voecht/noch niet behoozt.
 Een is niet wonder dat haer 't hebben me behoort.
 Dien't toe quam most het haer niet hebben laten volghen.
 Dats niet gheschiet/zy hebbent lang al ingheswoighen/
 En dooz verteering ist nu vast in haer begroept.
 Zo vast niet of het woxter noch wel uyt gheroept.
 Dat volck wat het eens heeft en laat het niet weer ghyen.
 Ist uyt te scheuren niet/men moet het der uyt snyen.
 Protefilaus/ 'k weet met haar noch u gheen raad/
 Om dat noch zy/noch ghy/en hout de middelmaat/
 Zo doende zie 'k vooz ons haest een elendich leven.
 Waer zegt my/schijnt het u zo dapper nieuw te gheben
 Dat dit gheringe volck zo vast staat op haar stick?
 Wy en benieut het niet. Denckt eens dat ghy en ick
 Dat zyn/ dat zy zyn/en men wild ons wat ontzepen
 Meent ghy dat wyder dan zoo licht of zoude schepen?
 Een wy/al zien wy schoon hoe qualijck 't haer-luy past:
 Wy weken niet een voet/daer is te veel aen vast/
 Men scheyt van gheen voochdy/die mach men zo niet bzekem:
 Zy namen zy niet/want ze waren dan versteken
 Dan al haar aenzien/en nu heeft haer elck van doen
 In ambt/in staat/in raat/men kan oock niet vermoen
 Of de verzoeker zal wel tot zyn mening komen/
 Zo 't maar een Man is die van haar woxt aengenomen/
 Dat doen ze niet vooz niet/ d'neen/ze zyn niet dom/
 En doen ze wat vooz niet/zo weten ze waer om.
 Schijnt het u vzeemt dat zy haar streng dan starrick trecken.
 Is dat verdedeging/of is het der me gecken?
 'k meen myn ghebulder haer min quetst als u ghespot.
 Achilles die besluyt hier me dat zy't ghenot
 En eyghen voordeel dan vooz alle dinghen wenschen.
 Protefilaus 't is den aert van alle Menschen.

Ach.
 Pro.
 Ach.
 Pro.
 Ach.
 Pro.
 Ach.
 Pro.
 Ach.
 Pro.
 Ach.

Pro.
 Ach.

Maer daer ghenoch af. Siet daer Calchas comen aen/
En Menelaus zie k by Palamedes staen.

Tvveede Bedrijf. Tvveede Toneel.

PALAMEDES. MENELAUS. CALCHAS.
PROTESILAUS. ACHILLES.

Men.
Cal.
Pal.

Zenaude tyden/ datmen nauwelyckx met zynghen
En ken voldoen/ wat eynd wy daar van zulle kryghen.
Dooziet een wyf-man wel/die van te voren heeft
Het zelfde spel noch meer van 'tselfde volck beleeft.
Wel stater huyden ons een zuure dach boozhanden.
Doet toch myn raat 't sal zyn tot boozdeel vande Landen/
k Vertrouwt u Calchas toe dat ghy gheeft goede raad/
Maar dencht hoe diep 't int hert van Agamemnon gaat
Dat hy zyn aenzien van dit volck zo ziet verkrachten/
Die/zo zy't voeren upt/hein niet meer zullen achten
Van maer een Dienaer/die gheboden zynde/moet
Ghehoorzaem voeren upt al wat zy vinden goed.

Pro.
Cal.

Daer tegens mosten wy ons al gheleijk berzerten.
Bescheyde Dozsten/hoozt/wilt op de zaack wel letten/
En wat ghy doet/doet dat boozsichtich met beleyd/
Piet in u tooznichept/die reden en bescheyd
Doert upt de Mannen wech. Volght niet u kozse sinnen/
Dan pooght niet anders als vertreck van tyt te winnen;
Ken't heeren vande wint hangt al Dylfsest werck.

Pro.

Dat's waar. Dan hier staet maer de weer-haan op de kerck.
Die luyftert niet nae't weer/dan na Dylfsest dzyen.
Om datmen niet zou zien hoe dat de winden wepen
Heeft hy zeer loofselyck by tyds doen nemen of
De beste wint-veer/die wel eer stont op het Hof/
Daer op de Zee-luy haer wel dozsten t'zee begheben/
En niet op dese/daer ze niet op zyn bedzeben.

Cal,

't is oock gheen ozbaer dat men zich begeu' op Zee/
Het dit onskynmich weer/van dese luywe ree.
Wy mochten lichtighck op een lager Wal verballen/
Daar wy't dooz quade gront af reden gheen van allen/
Laet dies 6 Dozsten toch 't onweer van u ghemoed.
Bedaren/zo zult ghy niet anders doen dan goed
In dese handeling. Wylft by natuur/en rechten/
Dan zult ghy dese zaack noch onder u wel slechten/
Want daer is niet zo swaer dat de natuur/ en 't recht
Inden ghestoozden Mensch met reden niet en slecht.

Maer

Maar zo ghy't niet en doet/en zoekt dus eygensinnich
 Te dyppen dat ghy wilt/zo zie 'k u noch zo binlich
 En bits te worden. dat de binnelantsche twist
 Sal moeten worden van uptlaunders noch ghe siff.
 Van wast niet ons ghedaan/van zyn wy zo bedurven
 Ghelijck een Schip dat Mast en Kabel heeft ghekurven
 Doop' loos op lager wal/daar't strandend stucken stoot.
 Daar om verbaet toch niet in dese groote nood
 Door tweedzacht/die 't bederf is vande grote rijken/
 Van wildt elck ander/in elchs onberstand wat wijcken/
 Schoon of het voor een Dozst niet groots ghenoch en was:
 Langmoedicheyd en komt niemand zo wel te pas
 Als Princen/want ze dich 's volchs moet wil moeten dzagen /
 En zien met zulck een oogh/als of zy't niet en zaghen.
 Daer om ghy Dozsten/zoect ghy 't voordeel van den staat/
 Zo gaet met wijsheyd en langmoedicheyd te raad/
 Van zult ghy beplichlyck tot u voornemen komen
 En d'aenflach doden/van Wylfles voozghenomen/
 Daar in niet sonder reen de Menschenen zyn beswaart.
 Wy zyn hier Helden/by den andere vergaart
 Om heden eens een eynd van al 't ghekyf te maken/
 Dat ons gheresen is upt kerckelycke zaken.
 Laat ons dies met den Dozst/die binnen ons vertoest /
 Raadslagen op de zaack/die niemand meer bedzoest
 Als hem/die daar by zou de meeste schade lpen.
 Dat moet tot rust van't Laet/en 's Dozsten eer gedpen.

Ach.

Cal.

Tyveede Bedrijf. Derde Toneel.

REY der GRIECKEN.

Elck klaaght dat hy niet onbecommert heeft
 Vrolijc en vry den gulden tyd beleeft,
 Decz', op dit pas,al zyn vvy vol gheeweens,
 Is alsze vvas,maar 't volc is niet aleens.
 Tot nootdruft kleen heeft dat volc haar ghevoeght,
 Daer nu elc een aen overvloet misnoeght.
 Gheeft dan de schuld den tyd niet maer 'tgemoed;
 Dat niet vervult en vvert met overvloed.
 Was in den Mensch najuering noch nyd
 Hy kreegh zyn vvensch als in den gulde tyd.

Nu leven wy in vol-op noch bedroeft,
Dan 't komt daar by dat elck te veel behoeft.
Die dan gherust wil leven onghenaar
Die zoeck' zyn lust in een ghemeene staat,
In 't heerschen niet van volcken te ghebien,
Om dat men't siet met ondancck toch gheschien.
Toch die van 't stof is dat hy garen heerst,
Dwing' niemant, of bedwing' zich selven eerst,
Want 't sal ghewis niet eerder beter gaen
Voor dat elck is zyn eyghen Onderdaen.
Dan is 'tghemack een Onderdaen te zyn,
Dan ist gheen pack een overhoofd' te zyn,
Maar daar vvangunst na 's Vorsten grootheyd poogt
Daer is het kunst bemind te blyen Vooghd.
Zo qualijck gaat het hier in onze Land,
Daar met verraat, en heymelijck verstand
De staat-zucht tracht den Prins te maken by
't Volck heel veracht uyt lust vande Vooghdy.
Naar yver quaat, 'tmismaackste schepsel, dat
Oyt eygen-baat, by vvangunst heeft ghehad.
Is onbeschaamt, vermomt met God'lijck schyn,
Ghelijck 't betaamt dat zulck een boef moet zyn.

DERDE DEEL.

Derde Bedrijf. Eerste Toneel.

AGAMEMNON. PROTESILAUS. TERSITES. PALAMEDES.
EURYPYLUS. NESTOR. CALCHAS. MENE-
LAUS. ACHILLES.

Zo zaligh als het is vooz't Menschelijck gheslacht/
Dat 't Gheestijck volck haer ambt eenvoudelijck betracht/
Zo godloos is het weer/dat dat volck niet ken myen
Te leeren haer vernuft/en warge ketterpen.

Ervaren

Erbaren Neckor Doost/ die nu tot dziemaals heeft/
 (En dat met oplet oock) de Werrelt overleest/
 Hebt ghy wel opt ghezien in uw' drie honderd Jaren/
 Oft hooren zeggen/ dat de tyden booz heen waren
 Zo vol van kettery als nu/ want niemant schroomt
 Het volc te leeren daaghs dat hy 's nachts heeft gedroomd ?
 Wat zal Eurypylus ten lesten noch al pzeken ?
 Die 'm wps maackt als hy spreekt dat dan de Gode spreken.
 Dit blaast hy 't volck nu in/ dat ick Diana moet
 Dooz een onnoofle zond verzoenen met mijn bloed.
 Oft anders zal de bloot hier vzych' loos blyve leggen.
 De waar-mond heeft hy dit tot Delyphos hoore zeggen/
 Ghelpeck hy zept/ dan 't is wat anders dat hem schozt.
 Wie wasser Phebus, oft Diana hy verhozt
 Doe 'k in de Wildernis/ (verselschapt met meer groten)
 Een van haar herten heb onwetende doozt hopen ?
 Luna dien heb ick/ en Apollo niet verstooydt/
 Wat staat men hem dan en Diana niet te wooyd ?
 Of is Diana doof ? O neen. Ze ken wel hooren.
 Wat dan ? Of isse stom en sprakeloos geboren
 Dat ze gheen antwooyd op het gheen haar wooyd gebraaght
 Zoud kenne gheben als de misdaet haar mishaaght ?
 Oft moet s'haer schuld-epsch heel aan and're Gode blyven ?
 Neen zy. Zy zoud veel eer met goude lett'ren schryven/
 Die zy van staren t'saam zoud voeghen aende Lucht/
 En maken yder een zo kundich dit gherucht/
 Dat ghy de Menschen maar wysmaackt upt hoore zegghen/
 Al swyggend zoud s'haar wil zo Goddelijck uytleggen/
 Als 'al niet spreken woud/ op dat elck int ghemeen
 Haar wil wist/ die ghy meent dat ghy maar weet alleen.
 O ghy laat-dunckende/ waerom laat ghy u lippen
 Sulcke Gods-lastering zo reuckeloos ontflippen ?
 V stout beroemende dat dat u grof verstand
 't Verbozgen Goods begrijpt ? en roemt u Godlijck ? want
 Wat ghy zeght dat zejd Godt/ dat wild ghy moet men loben.
 Wat is dat anders als God zelfs syn eer ontroben ?
 By'raar/ u Goods dienst slacht de ruwe schildery
 Die wel toont upt der hand/ en lelich van na by/
 Laat dies de Lup/ die dien booz heplicheyt vertiefen/
 Niet deun bezien/ oft ghy zoud veel aenhangs verliesen.
 Ghy Lupden meent te gaan heel in u zaken vast
 Daar ghysse blindelings niet voeld dan by der tast.
 Legt over wie ghy zyt/ en dan zult ghy bevinden
 Dat ghy zo waan-wijs u niet hoozt te onderwinden
 Te spreken van de Goon/ daar wy niet zekers van
 Bedencken kennen/ al ghedencken wy daar an.

W' School-gheleertheit spyt u lijk wel sonderlinghe
 Zo dat ghy spreect van God/en Goddelijcke dinghen
 Met zulck een zekerheit/oft ghy den aerdschen Mensch
 In gheest herscheppen kond/en doen hem dan na wensch
 Een Hemel sweden op/na 't raad-huyt van de Goden.
 Sodaenige neus-wysheit steecht ghy 't volck booz gheboden
 Der Goon in handen. Ist niet over-gheben groot
 Dat ghy de loghen booz verbozgeutheden Goods
 Den yberaar vercoopt? Daar by kent ghy niet rupken
 Dat een naer-ybr'aar u nu weder wil misbrupken
 Ghelijck als certys/doe'p dooz u en wa's ghelijck
 Sich zocht te maken Dooght van 't oude Grieksche Rijck.
 't Weught ny dat zyt haar meer als een-maals onderwonden.
 Ghy hebt wel meer ghezept dat logen is bevonden.
 Dat zeght ghy/maar betuyght dat ghy ny daar ver toyt/
 Dan zyt ghy yboom; zo niet/dan blijft ghy die ghy zyt.
 Ce scheiden inden raad! Aga. Ghy onbeschofte kyber/
 Wt kleyne wetenschap rijst u so groten yber/
 Dat ghy al blindelings/en gansch met gheen belul
 Zo ypt-baart/dat ghy schijnt veel eer de geck van't spul/
 Als in deef' hooghe noot een raads-man te verstrecken.
 Men heeft somtijts van doen zodaan' ghen slagh van gecken/
 Om dooz dat volck zo onghelcerd en onbeschaamd
 Jet ypt te buld'ren dat een groter niet betaamt.
 't En is noch plaats/ noch tydt/om nu daar van te spreucken.
 Hoozt hier Curpylus/dit ist: Ghy schijnt te sicken
 Da de Dooghdy/die ny den Hemel gunstich gaf/
 Doen ze ny kenden waard de Kroon en Konincks staf
 Te boeren van dit Heyz/niet om mijn grootheyts wille/
 Maar om behouwd van rust/en om de twist te stillen
 Dooz Wetten die 'k gheen een/maaar yber-eene schyfs/
 Den quaden tot een dwang/de goeden tot gherijf:
 En boben dat gherecht/doet ghy van't volck u achten/
 Daar der maer twist is van u Goods-dienst te verwachten.
 Dan neen een man van staat acht zulck u Gods-dienst slecht
 En yz wat minder als het heplige gherecht:
 Met re'en. Want 't recht is een onsielijcke hepligh
 Daar dooz elck zyns bewaard/en leeft op aarde veyligh.
 De rechter dan/die dooz dat heplichdom bestiert
 De Werrelt/wozt hy niet van 't volck wel waard gebiert.
 Die rechter wozt hy niet Goods-dienstich aenghebeden
 Als 't volck haar Liefd en trouw aen hem na 'r plicht besteden?
 Of denckhet u te veel en meent ghy dat ghy zyt
 Deelachtich aen zyn eer gheworden met der tyd?
 En beelt u dat niet in: want 't gheen ghy schijnt te wesen
 Dat zyt ghy niet/waart ghy 't/dan wierd ghy recht gepresen.

Pro.
 Terf.
 Pro.

Pro.

Aga.

Door Godes gheestlijck Volck daar gheeft ghy u booz uyt/
 En 't schijnt dat ghy niet weet wat dat die naem beduyt.
 Gods Volc soeckt liefd en vreed/ en ghy soect maar te twisten/
 En 't Volck te leeren datse beter niet en wisten.
 Ghy leert den Volcke nu datmen de Goden moet
 Te vreden stellen met Iphigeniaes bloet.
 Hy leert recht anders/ met naturelijcke reden/
 Dat wy zo veer als wy dees offerhande deden/
 De Godheyt tergen met zo gruwelijcken moozt.
 Ick leer niet anders als Dianaas sw're Doorzt.
 Chalehas die zept dat oock/ wie zalmen nu gheloven ?
 Ghy zoekt elckandze maar met laster te verdoben.
 Daar ghy dan in u leer en schyften so verscheelt/
 En hepde geestelijck/ om 't geestelijck hrackeelt/
 Hoe zoud een wetent man dan van u toch wat houwen ?
 Heeft hy gheen reden om veel eerder te vertrouwen
 Syn welbaart inde handt der Recht'ren die ghemeen
 De Werelt deur zyn/ en vast stemmen ober een ?
 Booz-zeker jase. Maar hier woeten alleen teghen
 Die vol van pber zyn/ en and're die gheneghen
 Zyn tot het heerschen/ meer uyt lust van epghen baat/
 Als uyt een ware liefd en welstant van den staat.
 Dat zyn de schelmen/ dat zynse die't quaat beduyben.
 Dat zynse die daarom u dus alleen maar styben/
 Om dat ghy de Gheemeent' zoud helpen op der loop/
 Om ons/ wanneer wy dan zo laghen ober hoop/
 Door Dzeembelinghen en misnoegent Volck te d'winghen.
 Dat sich de Dozst bemoept met geestelijcke dinghen/
 Is buyten zyn beroep/ 't Godlijck swicht nooz de Wet
 Des aartschen Rechters niet/ die hy den volcke set.
 't Eeuwighe gheestelijck dat wy tot hepl behoeben
 Stel ick gheen Wet/ maar wel de gheestelijcke boeben.
 Dws ist den Volck' in vreed/ in sup verheyt/ in leer/
 En in ghehoorzsaemheyt te stichten langs so meer :
 Dat is/ dyn Godlijck ampt dat hebby te beschaffen/
 Mhns ist/ dwaalt ghy daar in/ u dwaling te bestraffen.
 Dat is mijn meening/ maar dus meent ghy dat het hoorz /
 De Dvns de hooghe plaats/ maar u luy 'thooghe woort :
 Dencht daar niet na/ my zal't best alle heyd betamen.
 Ick ken u qualijck meer als Gode ghehoorzamen/
 Die my vymoedich maacht te zeggghen zyn begheer.
 Zoot u niet meerder schozt aan sup verheyt in leer/
 Als aan vymoedicheyt/ en onbeschaamd'lijck uytan/
 't Gheen ghy in kintsheyt hebt in school gheleert van buyten/
 Van gaan de saken wel. Van oozdeloose mensch.
 Dien naacht de straffe Gods/ die meer zyn epghen wensch

Eur.
Aga.
Pal.

Aga.

Eur.

Aga.

Eur.

Pal.

Ter.

Zoeckt

Zoekt te vol-bzenghen/alst begheeren hande Goden.
 Pro. Die weet Dianaas wil ? T. Dese/ Gods trouwe boden.
 Dat dese Priester zeyt steecht hy niet upt zyn hooft/
 Wat meent ghy luyden ? 't is ghenoch dat ghy't gheloof/
 Hy weet het wel hoe't met Diana is ghelegghen.
 Aga. Dooz wien/wanneer hebt ghy de nader tynng ghekregghen
 Van die Godin als ich ? wat meent ghy dat ghy zyt ?
 Eur. 'k ben een ghezante Gods/die plaats/persoon noch tijt
 Behoest te vieren/om volmondich het begeeren
 Der goedertieren Goon den Vollicke te leeren.
 Aga. Wat goedertieren toch ? u God heeft een vermaack
 In der amos'len doot; seght dan een God van wzaack.
 Dies stekender veel in dat ongheloof bedoben /
 Dat's eer in gheen God als in sulcken God gheloben/
 Ghelijck als ghy-der een na u goetduncken smeet.
 Ter. Zy loben niet dat ghy de wille Godes weet.
 Pal. 't schozt aan't gheloof niet/ maer wy konnen't niet begripen
 Ghelijck als ghy/die't hooft so scharp hebt laten slypen.
 Ter. Schozt het u aan't begrip gheloof het en swijcht stil.
 Pro. Cersites heeft ghelijck/zouden zy noch Gods wil
 Niet weten/die zo lang om Gods-wille studeerden ?
 Eur. Zo geesmen haar de naam t'onrecht van God-gheleerden.
 Protosilaus 't schijnt ghy Godes Volck bespot/
 En die dat Volck bespot/die spot doek zelfs met God.
 Aga. Wel zydp waerdich dat de Luyden met u gecken/
 Om dat ghy (die behoort den Volcke te ver strecken
 't Doozbeelt van ned'richeyt) stout en hooghmoedich tracht
 Tot u te trecken heel de geestelijcke macht/
 Zonder de Rechters daar (u Goden) in te kennen.
 Neft. Maar zoekt den rechter zelfs doek na u handt te wemmen.
 Aan 't opperste ghebied' heeft d'ouderbaan gheen deel;
 Want niemant komt dat dan den Dooft alleen gheheel/
 Die 't beste volck ban't Landt te met wel doet verzamem.
 En hoozt haar spreken/om na zyn begeert te ramen
 Wat oorzbaar is ghedaan tot welstandt vande staat/
 Dus dat dat Volc verstreet zyn dwang niet/maar zyn raat/
 Zo wel in gheestelijck als wereltlijcke zaken.
 Want zo-men in een lant wil twee vooghdpen maken/
 Wt tweederlepe volck en tweederlepe Wet/
 Dat dit op't wereltsh' en dat op het geest'lijck let/
 Dan zal't niet missen/of de Liefde zal versterben/
 En bepder wangunst zal't landt inden gront hederben.
 Want by ghelijckenis/de werelt is een paart
 Vol quade stuppen/ruw/ganfeh stog/en hoos van aart/
 Dat staagh wozyt van de hooghe Oberheyt beschyden
 Met dapperheyt en dwang; want zelfs ist sonder reden :

Daarom

Daarom (tot temming van dit onbeteemde beest/
 Dat meer des Rechters wang als God of godlijk breeft)
 Blypckt die Ritmeester dan twee zeer voornemen dinghen/
 't Een is het heyl'ghe Recht/daar hy 'tkoert me moet dwingen/
 Dat is de roede/die 'p voert in zyn rechter handt:
 Godsdienst ist ander/en daar leydt hy meed' aan bandt/
 En die verstreckt hem 't toom/dat hy wel moet bestieren/
 En mer den slincker handt nu kozten en dan vieren.
 Zulcx dat eerbarethept ons niet doet vinden goet/
 Dat men den toom en roe/daar mee de Werelt moet
 Ghedwonghen worden/voorts dus sozghelijck zal laten
 In de twee handen van de twee verschepte staten/
 Maar dat men 't bepd/daar mee de Werelt wozt bereen/
 In beyde handen gheef des Rechters maar alleen.
 Want zo men op dit paart wilt twee berpders setten/
 Dat die zal op den toom/dees op den geessel letten/
 't Salder vooz seker dan heel qualijck mee vergaen/
 Dooz dien zy nimmermeer malkander wel vestaen/
 Maar 't moet oft aen den een oft aan den and're schozten /
 Want d'een die zal die toom oft 'ontpdt willen kozten/
 Of d'ander zal de roe niet swencken op zyn tyt.
 So dat dooz quaat belept 't paart ('t spooz en dwang heel quijt)
 Raacht aan het hollen/en de ryders bepd' in lypden/
 Die'r zelfs bederben/en de ros de ruggh' in ryden.
 Na u ghelijckenis verstreckt het aardtsche recht
 De geessel van dat paart de Werelt als ghy secht:!
 Dat isst oock/en ghy wozt waardich dese roede/
 Den quaden tot een straf/en tot een troost den goede.
 Maar dat ghy de Godsdienst/dat heyl'ichdom/by 't toom
 Wilt vergelijcken/dat is niet meer als een droom:
 Men kan zo met een toom niet alle paarden dwinghen/
 Ghelijck men met een roe doet alle paarden spzinghen/
 Dies is 's Dectoꝝ/ u ghelijckenisse vals.
 En teughel hebt ghy/maar wy hebbenfe van als/
 En niet u eene toom/'tblijckt/ hebt ghy vooz ghenomen/
 Om al de paarden van heel Griecken-lant te tomen/
 Ghelijck ghy niet en kent/hoe wel ghy 't stout bestaat/
 En daarom acht ghy mijn ghelijckenis vooz quaat/
 Maar zo ghy luyd' de saack so wel als wy verstonden/
 Ghy zout wel leten op verscheptenhept van monden/
 En alle paarden niet berpden met een bit:
 k Meen u styfzinnichept. Siet/dit is onse wit/
 Dat men d'eenspichept gheensins behoort te voeden/
 En queecken op/om streng der volkeren ghemoeden
 Te dwingen dat was zot/en oorzaak tot veel quaats/
 Alst blycht: dies lieven wy de rechth'chept in plaats/

Eury.

Nest.

Die vziend'lyck yder een ken t'allen tyd veruoeghen:
 So moet een wijs man oock naar alle man zich voeghen
 In saken van Geloof/ en dat in red'lyckheyt.
 Het eens Eurppylus of ander onderscheyt/
 Is tusschen u en tusschen slechte domme leken/
 Van de gheleertheyt/ die u stijft in u ghebraken?
 En de ghemeene man in school niet afgherecht/
 Ghelijck als ghy/ vermoet sich selben recht en slecht/
 Onwtend' en gheeft licht zyn oordeel om een beter.
 Daar ghy dooz leer u waant te zyn een ware weter
 Van dingen die u van geleerde Meesters zyn
 Van veers' veruoont op zy/ so dat ghy nauwlycks' 'tschijn
 Der dingen saaght/ die ghy wel meenden te beoghen:
 Want lichtlijck wozt in school een kleyn verstant bedroggen.
 Dus gaat men daar me toe blindlings' wozt men besieldt
 Ter school/ by Meesters' die de kind'ren maar om gheldt/
 En niet uyt lust doen zien/ en ziende doen haer staren
 Op pers' daar zy dooz heen gheluckich blime in waren:
 Want dickwoils' staat daar med' t'natuurlijck oordeel stil/
 En men begaap het al dooz des gheleerthepts' bzil/
 Die reuck' loos/ sonder eens op het ghesicht te letten/
 De Meesters' op de neus' daar van de kind'ren setten/
 En na dat peder een daar zo krygghet by gheval/
 Daar oordeelt hy dan na der dinghen kleur en stal.
 Daar komt de twist van daan/ want dese die sal leeren
 Dat t'alles geel is/ en in teghendeel sal sweeren
 Een ander wederom de dingen blaut te zyn/
 Ghelijck als d'uwe zyn/ als wel gheeft wercken schijn:
 Daer by wilt ghy noch niet Eurppylus ghedogen
 Dat men u help' en niet naturelheke ooghen
 De dingen doe besien die ghy zo qualijck ziet.
 Soud' ickse anders' sien/ ick sachse beter niet.
 Siet hier ghebeurt het dat gheleertheyt is verkeertheyt.
 Dat komt by de persoon: veel weten en gheleertheyt
 Is elck eben na/ maar elck niet eben nut.
 Een sot gheleerd die drucht/ een wijs gheleert die snt
 Zyn Vaderlandt niet raadt: des waart van God te wenschen
 Dat de gheleertheyt maar viel inde wyse menschen/
 En in de dommen niet/ de welcken zy verstrecht
 Dat maar alleen t'geen t'gout en klabbeck/ als bedeckt
 t'Ghebootst bedrogghen/ en doet dat het op recht in d'oghen
 Schijnt den onkundighen/ die daar dooz wozt bedrogghen.
 Dat sno bedrogghen ghebeurt ons daghelijcks te veel/
 Zulcks' dat dat volcks' ghetal wozt veer het grootste deel/
 Waarom veel wysen zelfs/ die meer die dommen vzesen.
 Alst my gheliepen/ hun oock vzesen so te wesen.

Eur.
 Aga.
 Nest.

Aga.

Dat

Achi, Dat's waar. Toch 'kneem zyt doen tot boozdeel van het land
 Vertrouwende dat dooz haar an sien en verstand
 Quader verlet wozt van dit volck noch boozghenomen/
 Dies Agamemnon hebt niet eens booz die te schzomen/
 Dat die Boozsichtighen in u gherechte saack
 V teghen zyn maar me/hoe hars zyn schynen vaack/
 De tydt en lyt het niet dat zyn haar meening up ten/
 Oft warrar/ troosteloos/ zoud heul gaan zoeken blyten
 An vyzende Dozsten: Want hy kent zyn oude paan/
 En dan/ eer dat hy t wist/ was hy en wy vergaan.
 Prot. Zyn vraghen daar niet na an wien zyt sijnck versetten/
 Syn deden't eertyts wel dat tegen alle Wetten :
 Want om te komen tot haar boozghenomen quaat/
 En saghen zyn niet an de val van dese staat :
 Maar vzoegen't op een vzend' sonder behou van rechten/
 Die't niet was machtich te bewaren dan met knechten/
 Wtheemsch en tuchteloos/ en noch wast niet met al/
 Ghelyck't u Heeren wel bekent is/ dat de val
 Van dese Landen noyt/ als doe gheweest is/ nader/
 Ten ware nu weer dooz den zellefden verrader.
 Achi. Daarom ist noodich/ dat nu mannen van beleyt
 Weer hellen an die zyn/ op dat het onbescheyt
 Van't redeloose Volck dooz hare wysheyt worde
 Gheleyt en af-gheleyt van die'r tot oproer porde :
 Dat's 't werck van wysheyt die dat volck leyt byder hande
 Met r'saam d'eenvoudighen/ die't oogh op haar heeft/want
 Eenvoudicheyt die'r toch alleen niet ken bestieren/
 Volcht't doen dies kloeckarts/ die om rust/ gewoonts maniere
 Instell'ghen Godes acht/ oft schoon ghewoonte zot
 Wat dwaalt/ hy volgt/ en specht/ daar vreed is daer is Godt.
 So moetmen doen/ dat zyn in noot des Pzincen krachten/
 Dat hy ken veynsen/ en gelegentheyt verwachten.
 Achilles zoudt ghy my dan tot dit veynsen raan?
 Aga. Jaa'h/ anders zie'ck daar ons nu qualijck reddden aan/
 Achi. Dat Menelaus is tot sulcken raadt gheneghen/
 Aga. En nieuwt my niet/ maar dat Achilles my me teghen
 In dese saken valt/ en raat my tot een moort/
 Dat vzeemt te meerder daar't Eurpyplus noch hoozt/
 Die wetende tverstant van u en uwz ghelycken/
 Ghesteben wozt dat hy een voct. ste niet zal wijcken.

Derde Bedrijf. Tvveede Toneel.

Rey van Grieckſche Soldaten.

Myceenſche Dozſt 'k hoor uyt de Diſſchers hier an ſtrant/
Als dat Dliſſes met zyn Schip is onder lant/
Het volck krypoelt van vzeucht/men ziet de ruyters & draben/
De blacke ſtranden op/ beſet iſt langs de haben
Van mans en vrouwen/en van trotſe Edellen/
Die ſeer verlanghen om de Koningin te ſien:
De bloten zyn geſtuudt vol volcks/ de bootsghesellen
Klauren om hooch/ zo dat de ſchepen daar na hellen/
Die topswaar worden van die radde maats gewicht/
Die op de bergen ſtaan/ en gauw zyn van gheſicht/
Die riefen datſe't ſchip al aan zyn blaggen konden.
Met deze bootschap heeft den Hoptman my gheſonden/
Om u Heer Coning en de Princen al/bewust
Te maken dese ſaack. Ag. Ten is my gans gheen luſt
Die bootschap te verſtaan. Doe zalter nu ghedpen?
Wat baart afgodery ghevarelycke tyen.
Wat baart ghehoozſaemheyt en godsdienſt ons al vzee.
O Palmedes ſwijcht vooz ghy de wzaack en wee
Des geest'lychepts behaalt. Ag. Gaat Dozſten/gaat outfange!
De Bzuyt/daar bloedt-dozſt na der Afgod heeft verlangen.

Pala.
Men.

Derde Bedrijf. Derde Toneel.

PALAMEDES. EURIPILUS.

Eurypy.

Zeght eer de Bzuydegom/ en meent u goude kroon.
Deen Palmedes/ wy zyn sulcks niet eens ghewoon
Te ſtaan na hoocheyt en na Wereltlycke machten;
Maar wat wy doen is maar om trouwlyck te betrachten
Der grooter Goden eer. waar in dat dat beſtaat/
Weet ich/let ghy maar op de Wereltlycke raat.
En oock op u/ ich ſal hier dapper onder roepen.
Ghy kent u licht te ſeer met deze ſaack bemoepen.

Pala.
Eury.

Derde Bedrijf. Vierde Toneel.

Rey der Grieccken.

De vvaartſte ampten op der aardt,
Daar't volck vvort veylich door bevvaart,

Is vwill'ghe Godsdienst goedt en slecht,
 Het ander is het heyl'ghe Recht,
 Die tvvee zijn sonder onderscheyt,
 All'sins vvaar dat d'eenvoudicheyt
 Leeft in het herte van die geen,
 Die Preekstoel en Stadthuys berreen.

Laat nederighe slechticheyt,
 O Goden ! en oprechticheyt
 Dan vveder komen metter spoet
 Indie tvvee staten, van ghemoet
 Ontstelt, ontrufft, en opghehitst
 Van Ialoefy vol erghe list,
 Op dat haar luyder misverstandt
 Ons niet en zy 'tbederf van't Landt.

'tBederf van't landt dat volght altyt
 De Gheestelijcke tvvift en strijt :
 Want noyt heeft Kettery bedocht
 Yet nieus, noch op den baan ghebrocht
 Zoovreemd yets, of het kreech vvel loop.
 Alsout maar vvesen van een hoop
 Bedurven menschen, die't ghenot
 Maar houden voor haar aardsche Godt.

Ghelijck alst nu vvel klareljck
 Blijct in deez' tijdt ghevareljck :
 Want het en deed' de eyghen baat,
 En gulsghe lust na groote staat.
 Van vvien zoud't vverden toch gheloofft,
 Dat nu een yder heeft in't hooft?

O goedertieren Goden zyt
 Ghy zo langmoedich, dat ghy lijt
 Dat uwe Godheyt vvort gheschelt
 Ghelastert en tot spot ghestelt
 Van Papen, die de vvil en vvensch
 Veel meer van een staatsuchtich Mensch

Ghelieven (om haar veylicheyt)
 Als uwe waarde heylicheyt ?
 't Is vvaar, ick sulcken Priester ken,
 Die nauvv in God of af-god en
 Ghelooven: dan die luyden zyn
 Zeer onghelijc haar ezghen schijn.
 Door zulcke luyden vwordt om gheldt
 Het landt in rep en roer ghesteldt ;
 Want 't ringste deel van't volck je slecht,
 Wort van haar qualijc onderrecht,
 En in ghenomen, en eer lang
 Zyn zy dan zelfder Vorsten dwang.
 Ghelijc een Noorder storm de Zee
 Bevveecht, bevveghen zy luy mee
 De menschen door een yd'le droom.
 Die teghen dese vvint en stroom
 Op-zeylen vvil, verliest zyn Schip,
 Zyn lyf, zyn goedt, op eenen klip.
 Van deze storm en baren vwort
 Ghy Agamemnon nu bestort.
 Stiert 't ancker daarom na de grondt,
 En ziet of ghy 't of-ryen kondt,
 Dat is nu veer de beste raat,
 Voor 't volc, voor u, en voor de staat.

Het vierde Bedrijf. Eerste Toneel.

VLYSSES. IPHIGENIA. CLITEMNESTRĀ.

Hoe luckigh/ zaal'ge Vrouw dreef ons een vooz-eb uyt
 Des havens engte: en hoe spoedich schoone Vrouw/
 Schoof ons een vooz de Wind' op't rollen van de baren
 Tot hier in Aulis: daer ghy lodderlijck zult paren/
 Met sulck een Vrouwdegom/ met sulck een kiloecken helt/
 Als oyt de groote Griek/ u Vader vzaecht te velt.

Iphi

Iphigenia 't is Achilles/ die gheboren

Di' Chetis is/ en heeft u tot zyn Bruyt verkoren.

Lucksalighe Princes ! wat Staf/ wat Konings Kroon
Reyckt Jovis zelf u toe. de Koning aller Goon ?

Die dooz dit Huw'lyck ons komt wisse spoet betek'nen :
Want ghy/ ó sterflijck mensch ! na-maachschap zult berek'nen
D'onsterfelycke Goon. dooz 't lieflijck mondt aen mondt
C'saam aaz' men in Achil/ en koppelt zo 't verbondt

Den Grieck met Gode/ dat twist nimmermeer sal bzekent/
Pocht schepden dooz ghewelt/ of valschepts loose treken.

Bzychbare Koningin dat luck hebt ghy ghebaart/

En uwz vzychts heusheyt is haars Bzuggoms Godhepdt
Liestal'ghe Bruyt begint het hertjen niet te joken. (waart.

Iphi.

'k weet niet wat vzeendicheyt mijn sinnen komt bestoken/

Dat ich swarmoedich ben/ daar ich van hert en zin

Mijn Bzudegom upt gront eens zupv're ziels bemint.

Cli.

Liefd' stiert my voozt/ en schaamt die treckt my wederomme.

Iphigenia 't zyn kint'scheden/ die'r vermommen

En bootsen schaamte na/ en oft al schaamte was/

Komt dien Princes int eerbaar huwelijck te pas ?

ulif.

Schaamt is een tugghe van gheopenbaarde schande.

En/ Clitemnestra/ schaamt is een ghetupghe bande

Ghebloosde Min/ die strack 't ontfeken bloet seer lof

Dyft op dooz bzant/ en jaacht de Maacht een blos

Hant/ dooz ziel-roeringhe/ wanneer se maar hoozt noemen

Haar Lief die'r/ sond' op trouw een Kranseljn vol bloemen.

Tintaride laat dit beleeftheyt zyn ghenaeamt/

Ghelijck als waarlijck is de Maachdelijcke schaemt.

Iphi.

Dyffes/ Hobeling/ ghy weet het zo te kallen.

Clu.

Dyffes/ Dochter/ weet een pder te ghevallen.

Schaamt en beleeftheyt die verscheelen veels te veel/

Want de blood' schaamt is boersch/ vzypposticheyt is eel.

Iphigenia nu vzymoedich dan/ want 't schamen

Salu/ ó schoone Bruyt ! int minste niet betamen.

Ghelooft u Moeder/ Kint/ want zy spzeecht als verzocht.

Maar wat gheluyt is dat ? ulif. Het is de Griecksche tocht/

Die vzolijck dese Bruyt komt aande strant ontmoeten.

Niet daar der Priest'ren Rey die'r singhende komt groeten.

ulyf.
Eur.

Hoe salmen haer de saack toech der ven openbaren.
Geen swarichept. Me-vrou. Cl. Wat hebt ghy met ons vooz?
Wat zalder zyn? Eu. Ich bid u gheest ghehoor.
Ben ick Euripplius niet uwen Priester heplich?
Betrouw ghy my niet toe dat ick de volck ren veplich
Bewoonen doe dit Lant/dooz dien ick de gheboon
Haar leere kennen van d'oufienelycke Goon?
Betrouw ghy my niet toe al tgeeu dat is betaam'lyck?
En dat de Godthept haar in my vertoont lichaam'lyck?
Suler dat ick niet en ken (schoon of ick anders woud)

Clit.

Dan af-raan u beders/en aan-raan u behoud?
Doozwaar men moet my dat volcomelyck vertrouwen.
Men moet/al ken men niet. Hoe lang zult ghy my houwen
Coch inden twyffel met een lange teem? Du hozt
Euripplius/ segt ons ten eersten watter schozt.

Eur.

Me-vrou eer dat ghy't weet zo zyt ghy onverbuldich:
Dan niet te min ick ben van Godes weggen schuldich
De Menschen minder als de Goden te ontsien/
En sal derhalven u uyt Godes mondt ghebieu/
Dat ghy u de gheboon des Hemels onderwozpe/
Dooz dat de holle Zee de Grieksche bloote slozpe
Ter wyder keele in. Cl. Euripplius waar toe
Dit dziegen? zeght ons toech wat wil dy dat ick doe?

Eur.

Maar dat ghy my u kint sult leveren in handen.
En dan? Eu. En dan sal't wel-gaan inde Grieksche Landen.
Euripplius wat hebt ghy met haar inden sin?

Clit.

Ey doet het: 't is daar meed' te meer niet noch te min:
Syt om zo kleynen saack de Priesteren niet teghen.

Clit.

Diet hier Euripplius met sup're ziel gheneghen
Iphigenia/om de Priesterlycke raat/

Iphi.

Tot mynen eyghen hept/tot wilstant vande staat
Te volghen/nopt en heeft my daar in pet ghebooken.
Nopt heeft Princeffen mondt pet salighers ghesproken.

ulyf.

Clit.

Blyffes/ey swycht stil van zalichept by my/
Ich ken u wel/met u ist niet dan vepnserp.
Wel nu Euripplius wat isser voozghenomen/
Int Grieksche Legher/dat men ons doet schielghck komen
Wt het Myceense Rijk tot hier in Aulis? daar
Myn Dochter trouwen zou/en nu en ist niet waar/
Ghelijck ick dzoeffelijck verstaen heb uyt u woorden/
Diet teghenstaande dat Blyffes ons behoorden
Dooz die belofte/dat Achilles daatlyck zou
Iphigenia hier ontfanghen vooz zyn vrouw.
Dan toech hy wist wel bet/schoon hoe'y hem weet te houwen:
Maar nu/met wie zal zy Euripplius dan trouwen/
Terwyl dat niet en is? Eu. Achilles is een zoon

Van Thetis de Godin/hoewel dat Huw'lyck schoon/
 En aanghenaam daarom schynt int ghesicht der ooghe u/
 So ist noch niet met al in aansien noch vermoghen
 By't Huwelyck dat zy int bloepenst van haar je ucht
 Op heden doen sal tot ons aller heyl en vrucht :
 Nochtans die Thetis zoon heeft leeft op aerde veylich.
 Dat's waar/maar 't maact de Zyupt niet Godt gelijc en heyl
 Als dit/waer neffens zy ons bypd' voor alle noot. (lich
 Wie is haar Zyupdegoin ? Eu. Maar een Godsal'ge doot.
 Wat seyt Euripylus ? Cl. Wat salder nu ghebeuren ?
 Mijn Dochter sterven ? Eu. Ja/ want dat so willekeuren
 De grote Goden. Cl. Neen/so dat de Goon ghebieu/
 So latense 't dan my ghebieden/'tsal gheschie u/
 D segghen ghelster niet. Mijn hint is al om't leven.
 O Goden waar is u medogentheyt ghebleven ?
 Iphigenia ! Ip. Ach ! E. Ju Clitemnestra/ hoorz/ (woort.
 Staet toch in reden. Cl. Wech/wech/ spreekt my niet een
 O Griecksche Dozsten/ och ! Eu. 't seg u dat dat de Goden
 Tot Delphos hebben dooz haar ware mondt gheboden.
 Ic hebbet selfs gehoorz. Cl. Schynheyl'ge Daap ghy liecht/
 Ghy liecht. Ghy doet niet dan dat ghy de werlt bedziecht
 Met Hemels gupchel/ spel/ en 't zjn u eyghen dinghen/
 Slechs om u baat bedocht/ en om het volck te dwinghen
 Tot sulcks als ghy begeert. Iphigenia/ och !
 Iphigenia ! hint ! uyl. Ju Clitemnestra. Cl. Dozch.
 Lichtvaardighe wepfelaer/ die dooz bedziechlyck vlyen
 My socht in handen van dees moozdenaer te lepen :
 De waarom weet ghy wel/ dan my ist onbewust.
 't is Clitemnestra/ Lief/ u Moeder die u kust/
 Mijn soete zieltje/ och ! o Goon ! Iphi. Och/ recht my weder.
 Ey my/ my woort so bang. Staatdochters set my neder.
 't voel ober al mijn leen de boozbood vande doot.
 Iphigenia/ Lief/ rust in u Moeders schoot.
 Indien't Diana zou al eben zalich achten
 't liet my in plaatse van Iphigenia slachten/
 Om dit lichaam de Goddinne vander Zee
 Te stillen. Eu. Dat is een man. Cl. Dylfles/ spotter mee/
 Ghelyck als ghy wel weet : dan ghy die't lant in roeren
 Gebzacht hebt, byupt hem maer om 'tschelmstuc te volvoeren.
 Dat ghy/ o Daap ! bedacht slechs om u eygen baat/
 En daar Dylfles u/ om opmerck vande staet/
 De rug in styft/ dan neen. O neen/ ghy sult niet komen
 Tot uyt-voer van het quaad aan ons luy voor ghenomen/
 Al zoudt heel Griecken lant ghedven tot den val.
 Ncht ghy geen Godsdienst. Cl. Ja'h: Maar dese niet met al.
 Euripylus ghy maact het alle dagen grover.

Clit.
Eury.

Clit.
Iphi.

Clit.
uyl.

Eury.

Iphi.
Clit.

Wat komt my/ Moeder/ in mijn songhe Jaren ober?
Derbat de moet mijn hert: want ziet de Godheyt het
D'klacht verhoort, daer komt u Vader tot ontset.

Het vierde Bedrijf. Derde Toneel.

IPHIGENIA. AGAMEMNON. ULISSES. CLITEMNESTRA.
PROTESILAUS. PALAMEDES.

Vlif.

Mijn Vader? Ag. Ha myn Kint! Ip. Waer toe ben ic geschapē?
Soud Agamemnon zich versetten met de Wapen

Clit.

Wel durben om dees saack? Eu. Ik verseker u wel neen.
Ik verseker u wel ja. Ag. Mijn Dochter zyt te vreen.

Pro.

Myceensche Vrouw/ wat haart den Hemel onghelucken?
Mijn Lief/ een Paap zoekt u uw' Dochterken t'ontstruction/
En op te offeren dat onder Godsdienst's schijn.

Pal.
Aga.

'tEn waar Ulysses deed/ wat zoud Euripylus zyn/
Toch anders als een windt daar niet aan is bedyven?
Ulysses ist van wien de rug hem wort ghesleben/
Dien mostmen dyppen tot het Grieksche Legher upt/
Men soud als dan met desen Geestelijken ghyt
Wel beter deech doen. E. Hoe? waer voor zult ghy my schelden?

Prot.
Pal.
Eur.

Hoe twee- spalct ghy toch dus de trotse Grieksche Helden?
Komt Dochter. Komt mijn Vrouw/ ick sal u doen verstaan
'tDerborzen van dees saack. ul. Hoe/ laatmen haar so gaan?

Eur.

Kent ghy u kloeck ghenoch so soecht het te beletten.
Hoe na zoud ghy- der u wel durben om verzetten?
Ontsetter u niet in. ul. Ick ben al vry ghesceurt.
Diet eens Itaachsche Doxk/ 't is nu dit volck haar beurt/
Men moet voor dees tyd dit so lange laten sloeren/
Tot dat wy met ghewelt het weten upt te voeren.
En daar toe weet ick raadt/ is by aldien dat wy
Te winnen weten maar Achilles op ons zy.

Vierde Bedrijf. Vierde Toneel.

ULYSSES. EURIPILUS.

Dan zal'te laat zyn/ want zy zullen haar verstecken.
Zy gaander vast me deur. Eu. Daar sal niet aan ghebycken/
Laat my daar mee begaan. Het sal wel lucken/ beydt:
Een sake van ghewicht wort niet geen hebicheyde

Ghe

Ghebozert: doek en plecht te zyn niet uwe wijfe.
 Ik weet dat langmoedicheyt is in een Dozt te pyffen:
 Dan wie ken t'aller uur verheeren zyn ghemoedt/
 Wanneer dooz lastering ontfeken wozt het bloet?
 Profeslaus mocht zyn snap wel eens berouwen.
 Eur. Ick zal t' int binnenst van mijn herte wel onthouwen.
 ulif. Toch Palamedes is ons meerder inde weegh/
 Die barst niet uyt/ maar seyt zyn woorden wel so streegh/
 En spits/ en weet zyn doen veel looser te besteken:
 Eur. Indien ick ken aan dien sal ick my 't meeste wycken.
 Ja 't waar wel ozbaar dat hy niet een deel aan kant
 Geholpen wierd/ en dat het maar naar eens verstant:
 Belepdt wierd' na mijn sin/ dan souden hier de saken
 Dooz de veelhoofdicheyt niet meer op't hollen raken.
 ulif. Ghelukkig is het Lant/ en wast van dach tot dach/
 Daar maar een Dozt alleen dooz wyssheit en ontsach.
 Sijn voelk allen beheers/ en bzydelst dat met wetten/
 Die tijds ghelegentheyt en Godsdiens beyde zetten.
 Siet dan/ o Grieken! aan u wanckelbare staat
 By veelen gheregeert/ daer elck om eyghen baat
 Sijn eyghen voordeel schijnt veer vooz t'ghemeen te soecken/
 En daar d'inwoonders d'een den anderen vercloecken
 Dooz kercken-twist/ diemen om Iphigenia ziet/
 Oft zy Diana sal gheslachtet zyn of niet.
 Eur. Saligh' Euripylus/ wie derst in twyffel trecken?
 Ick schijnt dat de grooten hier met God en Godsdiens gecken/
 Wysses wat een tydt beleben wy toch nu?
 ulif. Wil Agamemnon dus/ zyn kroon beloof ick u.
 Eury. Twyfelt hy te holdoen de wil der grooter Goden?
 ulif. Dat blycht wel/ want hy wil zyn Dochter haar niet dooden.
 Eury. Hy moet/ of ick berey hem binnenlandtsche twist/
 En his het volck op hem/ wel eerder als hy't giff.
 Ick steldt wel al in roer. Het sal mijn niet ghebreken
 Aan die macht/ dat ick sal de klare Water-beken
 Veranderen in bloedt/ dooz moozt/ die man aan man
 Bedryben sal/ waarop daatlyck sal volghen dan/
 So veer hy op zyn oude Drypheydt wil volherden/
 Dat dese steden tot puyen-hoopen sullen werden;
 De boomen galghen/ en het woest onbzychtbaar veldt
 Een herrick-hof/ daar romp op romp rot/ dooz't gheweldt
 Dan dese tong/ die my ten trommel sal verstrecken/
 Om't Volck te ruyen op/ dat 't harnas aan sal trecken
 So ras ick't maar ghebied. Laat hy dat dencken by/
 Als ick spreek/ dat dan Godt sprekent pberich dooz my.
 ulif. Nist doet Euripylus/ ik voel hert en ziel beweghen
 Dooz uwer woorden kracht: de Goden is hy teghen.

Die.

Eurypy.

Die teghen u is. Maar heyl'ge Priester siet
Dyffes hier/die't al wil doen wat ghy ghebiet.
Daar voor staat u der Goden zegen te verwachten/
En aller menschen gunst/die u meer zullen achten
Als Agamemnon zelfs: siet eens so veel vermach
De Gheestelycke staat/dat zy den Vorst 't ontsach
Benemen ken/wanneer hy sich met goet ghenoeghen/
Tot sulcks als wy ghebien/niet heel en al wil boeghen.
Dat haar de Overhept volkomen heerschappy
Toe-rekent/dat is niet/ghelyck Dyffes ghy
Wel weet dat zy lup niet bequaam zyn tot regeeren/
Ten zy zy't eerst van my en myns ghelycke leeren.
Maar eer de tydt verloopt/zo dient hier niet ghebept/
Dan datelyck ghewoicht: midts de ghelegenthept
Ons schijnt te dienen/om de saken uyt te voeren.
Doet d'uwte op den ten van Agamemnon loeren/
En neersich nemen acht wie datter in en uyt
Soud moghen gaan. Dooz al dat zy de Bruyt/
Iphigenia 'k meen/ niet loofelijck verstenen.
En ick sal midlerttydt Achilles hier van spyken/
Die 'k wyjs sal maken dat wy't opperste ghebedt
Hem gheven willen/schoon al meenen wy het niet;
Om 'tvoordeel sal hy sich op onse zyde gheven.

Het vierde Bedrijf. Vyfde Toneel.

ULYSSES. GRIECKSCHE SOLDATEN.

Dat snood' gheselschap is volkomelpeck bedreben
Op allerley bedroch. Ick moeder nu me deur/
Dan waar ick die ick was/en stonde in mijn keur
Oft ick dit wederom mocht aangaan ofte laten/
Ick sweert/zy souden my so schoon niet weder zpaten.
Dan/laas! wat ist/ick merck te laat haar schelmery/
Want zy staan zelfs na 'tgheen dat zy beloofden my:
Dat is de kroon op't hooft/ die zy wel willen gheven/
Des dat die/diese dyaacht/ naar hare wil moet leven.
't gun Agamemnon wel die tytelen van eer:
Daar toe en kryghen zy Dyffes nemmermeer/
Die ghene Konings kroon op't hooft en zoud begeeren/
Of zoud oock willen voorts volkomelhejk regeeren/
So wel die luyden/als de minste van 'tghemeen.
Maar zyn de dienaers: voort/ gaat datelycken heen

De

De Tente van de Doyst wel nauw ronts-om besetten/
Daar ghy ghestadich oock wel neerstich sult op letten /
En gade slaan vooz al dat Clitemnestra/ nocht
Iphigenia niet word elders heen ghezocht.

Vyfte Bedrijf. Eerste Toneel.

AGAMEMNON. PALAMEDES. NESTOR. PROTESILAUS.

Doch Palamedes wijs/nocht Pestoz seer erbaren
En kennen my/eplaaß vooz schande niet bewaren.
Wat ist/en wat sal't zyn/ of ick my beynse schoon/
Mijn maarde Dochterken Godsdienstelick te doon ?
Wat sal die beynserp mijn anders toch verstrecken/
Als vooz den volcke bedeckt met Godes Godhepdt gecken ?
O gruwel/datmen dus met een Godsdienstich schijn
De slechte menschen/die verlepdt van Papen zyn/
Moet mompen/om also te stillen haar ghemoeden/
Dit doet de Doyst maar om een quader te verhoeden/
Niet om den Volckeren in heploos mis-verstant
Te styven/neen geensins. Nest. Neen Agamemnon/ want
Dooz dit u doen so schoon in 's blinden pbers oghen/
En wozt gheen Godhept/maar Afgodery bedrogghen :
Cy laat den pveraar dan spelen met zyn pop.
Had elke Grieck mijn sin men smeeter liever op.
't is waar bedaarde Doyst / 'k en heb daar oock niet teghen/
Dat/wat aan't beynsen van die Godsdienst is ghelegghen/
Seer weynich is belangt; dan denckt dat midler tydt
De Griecksche Doysten al haar aansien raken quijt/
So ver ser laten van haar Onderdanen dwingghen.
't waar wel te wenschen dat de saken beter gingghen
Protesilaus als zy teghenwooydich gaan :
Maar dat ghy't meent /s Doyst/met dzieschen en met slaan
Te beteren/dar's niet/ 't spu averechtsche tyden.
Hier is nu niet te doen dan dulden/beynsen tyden/
Waar meed meer voozdeels vooz den Doyst en vooz de staat
Ghedaan sal worden als met dat dat ghy ons raat :
Want so men met gheweldt de saken woud' herschicken/
Soo brackmen onsen bandt van eendzacht heel aan st icken/
En 's Doysten goede saack/die billick is en rechte/
Stond' lijkwel dan noch an den upt-komist van 't Gebecht.
Waer toe dan lijf en goedt zo sozchlyck t'abourenren/
Dat toch behouden wert met haarlyp te verduuren.

Pala.

Pro.

Nest.

*

Ders

Aga.

Verduuren Nestoz? Nest. Ja verduuren/want so ty
 Dit so twiſt-ziecke volck haar wil heeft/ so sult ghy
 Bevinden dat se strach tweedzachtich met malkand'ren
 Weer worden sullen/want haar aardt is oft met and'ren/
 Oft met haar selleven te twiſten/dat's haar lust.
 't Sijn vrienden van't gheghoff/en haters van de rust/
 En 't aanſien dat de Dozſt/so 't schynt/mi wozt benomen/
 Dat ken hy dan ter tijdt met woecker weer bekomen.

Proc.

Heen Nestoz/wozt den Dozſt van die volck eens ghehoont/
 Ghy sult bevinden dat zy strachs daar een ghewoont
 Of maken sullen/ als zy meermaals lieten blycken;
 Verhalven hoozt de Prins een voet-steed niet te wijcken/
 Maar blyven op syn slich/en dzyvent moedich deur/
 Als dan hield zyn ontſach de Dozſteljche geur/
 Die 'k anders met de voet van Papen zie vertreden.

Pala.

Dit werck is dooz gheen dwang/ maar dooz belepdt en reden
 Alleene wederom te bzenghen op zyn stel.

Nest.

Laat Nestoz raden/ en de ſaken sullen wel
 Proteſlaus gaan: men beynst nu maar om voordeel.
 Sulck beynsen doen altpdt in noot de luy van oordeel.
 Legt ober hoe't hier ſtaat/en hoe't hier is gheſtel/
 Ghy sult dan vinden dat de ſaken met ghewelt
 Niet upt te voeren zyn/ dus laat het soetlych sloeren
 Tot beter tpdt en ſondt/want die't upt zoude voeren/
 De groote meen ich/zyn zelfs dooz der Papen liſt/
 Dooz baat en ſtaat-zucht met malkanderen in twiſt.

Pro.

Des Konings Broeder zelfs is oock den Koning teghen.
 Dat denck ich/wanter hem het meest is aan ghelegghen.
 Ja zo veel/dat hy om zyn Helena alleen/
 't Gantsch machtich Griekenlant gebzacht heeft op de beens
 So veel vermogghen zyne laſſe Vrouwen lusten.

Aga.

Pal.

Al dat waar niet/ liet hy myn Dochterken noch rusten.
 Hy doet dat niet/d neen/maar 't is Euripylus/
 Die blinde pberaar: dooz wien de Grieken dus
 Van't rafen zyn gheraacht: 't wozt al dooz hem ghedzeven/
 De ſchult is niemant dan hem.maar alleen te gheven.

Aga.

Pal.

En kenment hem niet ſlaan dooz reden upt het hooft?
 So schielgh niet/want hy hartneckelijch ghelooft/
 (Dooz ſaut van oordeel) dat zyn ſalichepdt ghelegen
 Is in syn ſinckhepdt: toch 'k meen men hem bewegghen.
 Zoud kenne/by zo verd de thdt leed datmen dan
 Blyſſes hoefte mocht hem grondich ſpreken an.
 In wien niet quaats en ſien dees oorzdeloofse gaste/
 Daar hy 't nochtans so grof maacht dat zyt ſien en taſten.
 Maar Menelaus dan/ die byz wel verber ſiet/
 Oft zelfs Achilles meed/en ſoud men die dan niet

Aga.

Omsetten kennen? Want dat mannen zijn van dooddeel.
 Veel minder noch/ want zyt maar doen om epghen boozdeel/
 Wel beter wetende/ als dat Diana zou
 Bloedt-bozsten na de ziel van een onnosse Vrouw.
 Sontijts zyn p'draars noch dooz reden te verwinnen /
 Maar die beroerte flechs om epghen baat beginnen/
 En wozen nimmermeer dooz reden oft beschept
 Van haar booznemen quaat van pemant afghelept:
 Ja selfs dooz gheen gheweld/ dooz dien zyt loos beleggghen
 Met Geestlijck volck/ en daar is teghen niet te segghen:
 Ghelijck d'erbarentheyt de Griecken dat wel leert.
 Maar 't eene quaat wort dick met 't andere gheweert/
 Dat zy dan sachten dooz Euripplus te yoghen/
 Dat selfde socht ick weer dooz Calchas te vermogghen/
 En Calchas meend ick was Euripplus te loos.
 Jaa'y/ maar Euripplus is Calchas weer te boos/
 Te valsch/ en t'onbeschaamt/ ontsiet hem niet te liegghen/
 Als hy zyn weer-party daar maar meed mach bedriegghen :
 En al zyn aanhang gaat oock al de selfde gang.
 Die leughenaar die lieght zyn leughenen so lang.
 Coc dat hy self meent dat zyn oude leughen waar is.
 Maacht dat het volck eens wijs/ hoewel 't so openbaar is
 Als 't licht der Sonne dat hy selfs de Maan belieght/
 En onder dat verdeck d'eenvoudighen bedrieght /
 Die bet niet weten of zyn tong spreekt Godes Wetten/
 So datse zyn ghehart haar ziel daar voor te setten.
 Men soud dooz Wapnen haar dat wel maken wie.
 Oft moedich wel wisschien/ en bzingent daar wel toe /
 Dat zy/ dooz noot gheparst/ te kampen souden waghē
 Met die/ die sy voozheen ootmoedichlijck ontsaghen.
 Protefilaus uwe moedicheyt is groot/
 En u ghetrouwichheyt/ ghetrou tot inder doot /
 Ghelooft ick seker/ maar 't komt steeds so niet ghelegghen/
 Gheweldt met weer geweld grootmoedich te staan teghen.
 Set daarom/ bid ick u/ die middel upt u sin.
 Want 't quaadt is nu/ d Bozst ! te verd ghekroten in/
 't Is int begin versuymt/ doe was het vooz te komen/
 En nu ist veel te laat haar met gheweld te tomen :
 En onse schult ist dat zy ons zyn boben 'thoost.
 Zy mocten zyn gheweest van sinnen heel berooft/
 Die/ doe de Griecken eerst begonnen God te eeren/
 De eerste Priesters/ om den Volliche te leeren/
 Oft upt Egypten/ of van elders byptens Lands
 Beriepen/ ghelijck oft de Griecken aan verstands
 Ghenoech ontbrack/ hoewel de vyve Grieckse Landen
 Wt-leveren/ alst blycht d'uytmuntenste verstanden.

Aga.

Pala.

Pro.

Nest.

Prot.
Nest.

Sulck datmen Parth/ noch Meed/ nocht war' ghe Arabier/
Nocht oock gheen over loof' Egyptenaren hier
Behoeft te halen om den vollicke te stichten.
D'neen men soud dat met de Griecken wel verlichten/
Da' wien men nimmermeer had om te sien/ ghelyck
Men moet na dese doen/ die maar het Grieksche Rijck
Ten dienst staan om 'tghenot/ en uyt gheen waar bewegen/
Ghelyck de Lant-zaat doet/ die van natuur ghenegen
Is tot de dienste Gods/ en om ten dienst te staan
Zyn Overheyt als een gheboren Onderdaen :
Daar wy het teghen-deel van vzeemde huurelinghen
Nu dzaghen moeten/ die dooz' t' slechte volck ons dwinghen
Tot sulck als haar belieft/ oft immers schiet int' hooft/
Want zy en hebben't Recht/ noch Rechter trou beloof't.
Soo dat heel Griecken-lant deez' en d'aanstaande plaghen/
Hoe' waar zy vallen moet gheduldelijcke dzaghen/
Om dat int' eerste des regeerings zyn versuynt
Twee dinghen/ teene datmen al te grooten ruynt
Haar gaf/ in plaate datm' er hadde moeten binden
Met eeden aan den Heer haar yet wes' t' onderwinden
Dat hem was teghen/ en dat hy niet vond' geraan.
Het tweede dat nu meed de saken qualijck gaan/
Is datmen hier in plaats van Burgeren/ geboren
Van ouder af-komst/ en uyt goeden huyz' / verkoren/
Maar vzeemdelingen heeft/ die'r tieren ghelyck of
Ons lands man tot het ampt des Priesters was te grof/
En oft hy van de Soon gheen harsens had ghekegghen.
Een volck van Aulis af/ zupdooste waerts gheleghen/
Dat in Egypten lant met strenghe slaverny
Wel ceertyds was gheplaacht/ en is gheworden by
Dooz' enen Moses/ die'r uyt de dienst-huyfen leyde
Van Phar'o de Cpran/ dooz' veelberley verschepe
Behendicheen/ en heeft ses hondert duyfent mans
Personen/ beertich jaar dooz' meen gen suuren hang/
Dooz' waard/ dooz' pest/ dooz' doozt/ dooz' diepe water-stromen
Ghesleecht/ vooz' datse zyn int' rechte lant ghekomen.
Om dit veelsinn' ghe volck te houden int' bedwang
Van Gods en Werelts Wet/ ging Moses dese gang.
Het opperste ghesach heeft hy selfs heel behouden :
Zyn Zoeder Aaron/ die'p volkomelijck vertrouwen/
Gaf hy het Priesters ampt/ dooz' Goddelijck bevel:
Dat was gheen vzeemdeling. En op dat 't alles wel
Nocht in den lande gaan/ so lang als hy't beheerde/
Noch Aron spzeken maar het gheen dat hy begheerde/
En dit ging taam'lyck wel dies Moses leven uyt/
Van dese ordening nam na zyn doot een stuyt :

Want

41

Want men begon terstont om de vooghdij te wypten/
 Die toch ten lesten viel te beurt de Atonyten.
 Met vallen/ opstaan/en met gcoote moeyten wierdt
 Dit hoofdeloose volck so langhe dus bestiert/
 Tot dat haar raadsaam docht te kiesē eenen Koning/
 Veel meerder niet de naam/ als daadt/ in Is'rels woning/
 De Koning / na den aardt der Koningen ghemeen/
 Woud (als het reden lycht) 'tghebieiden heel alleen
 Tot hem betrecken/sonder yemant pets te vagen:
 Waer des Propheetens last/en kond dit niet verdraghen/
 Die'p neffens hem had/en hy maachten't so/ dat hy/
 Niet meer verstrechte dan een doode schildery/
 En 'tvolck dat kreech aan hem ten deele een misnoeghen/
 Waer dooz ten lesten hem zyn vbanden verstoegen.
 Na dese Dabid quam/ een Man van groot verstant/
 Die op een ander wijs regeerde 't Joorsche Landt.
 Wat deed' hy dan? Maar hy (de vorighe ghebreken
 In staats beheersinghe wel hebbende doozsieken/
 Sulchs dat hy hem verstont de saken allerley)
 Verstrechten de Propheet en Koning alle bep.
 Dat was de rechte slach/en 't waar booz lant en luyden
 Van Godt te wenschen/ dat de saken noch op huyden
 So gingen:want dan soud/ noch erghe staat-suchts list/
 Nocht Papen mis verstant ons maken dese twist.
 Een Paap.kent al in roer nu stellen met zyn kallen/
 En 't oproer kenneen zy niet stillen met haar allen:
 En Agamemnon 't is hier niet op sulch een boet
 Te bzenghen / dan alleen dooz een ghedwee ghemoet:
 Dat is de middel/ Dozst/ daar dooz ghy sult betomen
 Dit volck/en metter tyd u aansien weer bekomen.
 Ghy sult mijn woorden waar behinden/want ghy kent
 Noch lange leben: maar ick die ben op het ende
 Van myne daghen/ sal missechten dit niet beleben.
 Och! dat my Nestor voek gheen beter raadt kan gheben:
 Nu wel/aan't beynsen dan/dat ick met herten rouw
 Begin/op dat ick bepdt/ mijn goet en bloet behouw.
 O Calchas! Calchas! wat sult ghy my komen raden?

Agas

Vijfde Bedrijf. Tyveede Toneel.

CALCHAS. AGAMEMNON. PROTESILAUS.

PALAMEDES. NESTOR.

- Du Agamemnon/nu zyt doch so niet beladen
 Met dese zaack. Ag. Wel aan/hoe salter dan me gaan?
 Cal. Al wel. Ag. Al wel? Cal. Ja Dozt/na dat de dingen staan.
 Want van Achilles hebt ghy toch niet goets te hopen.
 Die nu ten lesten door het onbeschaamd'lyck lopen.
 Van dien Euripylus/ gheuytert heeft/ en hy
 Verklaart hem t'eenemaal op Menelaus zyn/
 Ghelyck wel moet ghy noch hem alles goets vertrouwen:
 Want 't'leggher sonder hem niet blyven ken behouwen/
 En hy en is niet valsch/ ghelyck ons alle gaar
 Syn trouwe diensten zyn ghenoechsaam openbaar.
 Pro. Achilles op haar zyd? Al hadmen't my ghesworen/
 't' en had het noyt ghelooft/want ick hem hebbe horen
 Dat vollick lasteren/gheen uur gheleen/so seer
 Als pемant doen mach. Wel 'h ghelooft nu niemant meer.
 Cal. So staan de saken. En so haest ick dit kon merken/
 Begon ick/groote Dozt/ met alle vlyt te werken/
 Om Clytemnestra/ en de jonge koningin /
 Wat van den handel is/wel vast te beelden in:
 En heb haar onderrecht hoe datzer voort sal d'zighen.
 Z'is seer ghemoedicht. Ag. Wel/ ick sal't haar selver d'zighen.
 Iphigenia met haar Moeder haalt my hier.
 Cal. Hoe eer/hoe liever/want het is nu/Dozten/schier
 De tydt dat 't byzich volck/met dit spel inghenomen
 Tot rasens toe/sal om Iphigenia komen:
 En dar's te stuyten nocht met reden nocht ghewelt.
 Pal. Heeft Calchas dat maar met Diana wel bestelt/
 So sal't wel lucken. Cal. Dat? Ja dat insonderlinghe.
 Nest. So dat niet wel bestelt en waar vooz alle dinghe/
 De aanslach en waar niet. Cal. Daar gaat byz vast in/want
 't heb die Diana hier al dichte byder handt.
 't sal vooz Dylfess quade u wesen een behoeder.

Vijfde Bedrijf. Derde Toneel.

CALCHAS. IPHIGENIA. AGAMEMNŌ. CLITEMNESTRA.
 PROTESILAUS. NESTOR. PALAMEDES.

Iphi. Iphigenia komt met haar belesde Moeder.
 Aga. Myn Vader wat beliest zyn groote Rasestept ?
 Iphi. Myn Dochter Calchas seyd my dat ghy zyt bereyt
 Tot d' offerhande van de Grieken voozghenomen.
 Iphi. Hy seyd de waarheyt/ schoon al waar ich hier ghekomen/
 Myn Vader/om den zoon van Chetis vooz myn Man
 Te trouwen/ nu/ ich sie dat ich u meerder kan
 Hier mede dienen/ wil ich my bywillich gheben
 Alleen tot dit niet/ maar al soud in ernst myn leven
 Oock ghelden/ so en sal Dypses nimmermeer
 Dooz dese middelen gheraken aan u eer.
 Clic. Een Dochter dat en soud u Moeder nimmer lyden.
 In eruwicheyt en sal my niemant so verblghden
 Als myn Dypses met zyn goddeloos gheboest/
 Doe h hier belande/ dooz u sterf. dach heeft bedroeft.
 Pro. Men lette datmen oock dooz Calchas niet bedroghen
 En werde. Cl. Een: want ich gheloof myn eppen oghe.
 Ik heb met Diana selfs/ oft inmers met die Drouw
 Ghesproken/ so dat ich volhomelyck vertrouw:
 Ja niet alleen vertrou/ maar ben versekert mede.
 Nest. Stelt dan/ Myceensche Doozt/ u herte toch te vrede.
 Aga. Te vrede ? Moet ich niet die van twee quaden een
 Moet kieser/ seyde my blus Calchas/ kiest het kleen/
 So mach ich dan dit quaat vooz 't kleynste nu verkiefer.
 Pal. Dat ist/ want ghy u kindt en aansien beyd verkiefer
 Sout Agamemnon/ by aldien ghy met gheweel
 D teghen't volck/en teghen Paven had ghefeit.
 Clic. Daar komt Euripylus met zyn bloedgier ghe Riepen.

Vyfde Bedrijf. Vierde Toneel.

IPHIGENIA. VLYSSES. EURIPYLUS.
 Met alle de personen.

Nu Moeder waar toe dient toch dit onnodich schreyen!
 Wel Grieken/ waar toe dus al t samen int ghewer ?
 Om u te halen. P. En legt by de wapens neer:

elyf.

I Iphi.
 Men

930262
Men sal/Blyffes/my tot Goddelijcke dinghen/
Dooz dyessen noch dooz staal ten ghener tyde d'winghen/
O neen/ich onderwoz my selfs de wil der Goon.
Wel aan/Euripplus/ghy komt om my te doon/
Ten welgheballie van Diana/die de Winde
De Griecksche vioot onthoudt/ten wzake van haar Winde/
Dat Agamemnon in haar heyl'ghe beemde schoot.
Doet nu de misdaadt met Ephygenias doot/
Op dat de Griecken/die in Aulis zijn benepen/
Dooz Tropen komen met haar wel bezeplde Schepen.
Ick sterf tot boete Gods/ ick sterf u tot versoen.
Ick sterf onnosel om daer mede te voldoen
De groote misdaat van mijn seer bedroefde Vader /
Ick sterf noch aldermeest dooz u luy allegader :
Want / Griecken/sterf ick niet/so quam't ghy tot den val/
En al u aanslach was op Tropen niet met al.
Indien ghy Tropen dan verobert na mijn leven/
So moet ghy my de eer van d'overwinning gheven.
Laat ick u Moeder eens omhelsen vooz het lef.
Rust Vader/rust/want ick sterf vooz 'tghemeene best/
Dan-gund' my dat niet/dat/my met meer and're vromet/
Ten dienst van't Vaderlant het leven wozt benomen.
Wel aan Euripplus/nu Priester maaekt het hozt.

Vijfde Bedrijf. Vijfde Toneel.

DIANA, met haar Reye.

Hout op/eer dat ghy't bloet onnoselijcke stozt
Van een onschuld'ge Waaght/ich ben niet so bloetgierich/
Dat ick (wanneer ick sie den mensche goedertierich
Doetvaardich vooz mijn groote Godhepb't knielen neer)
Het leven selven der leedwefende begheer.
Ghy zult u Griecken nu van deser uur af wachten/
Iet anders 't mynder eer te dooden en te slachten
Van Winden maar alleen/die'k my van deser tyd/
Tot allen tyden toe/houdt heplich toe ghewp.
Gheeft my de Waghet/en neemt ghy dees witte Winde/
En offertse my inde schaduw vande Linde/
Die ghy sult ginder int boschage binden staan.
Ick ben/s Griecken / met dees offer nu voldaan :
Ghy mooght wel over Zee na Tropen beplich varen/
Ick sal vooz't stozen van de golven u bewaren :
En die voozt aan bezijd wil zyn van alle smert/
Die kniel vooz Gode neer en offer hem zyn hert.

E Y N D E.

In de eeuw 1681 Staat nog 1 volgg:

45

Lactose Toneel

Rey van Gaeten

Calabas. Potosi dars. Europ. ges. Wap. Gd.

Keel Gaeten dacht de hof der quederken Gou?
Gest. gest. Volbriecht dat u Dien heeft zekoon.

Pro. Hoe Staat Wap. ges. Ins? Ins. E. Gou Palaces treke
Ike merke het uel, e. Wp. Snygt. Want my net tehangreke
Pofader hie ter plaats; e. Gpe van gheren,

Het volck heet Gaddelot, de fater uel een quast
Als Gou's Jouten. Snygt. Ins. Snyge ik myn hart fel

Pro. Wie of u F herte uer van lighen taal te spreke
Zekoonen ook lante. Ins. F. P. e. myn Jel beknegt.

Pro. Bednegt e. In hy val spite. Wp. Wp. ma van E gheknegt,
Braad u. Want u Gou e. Vorste te beknegt.

Europylis, e. Wp. verleyder der ghewyde
Hie e. Gou's Poeslefschap is knyfinge Braut,
e. Sou goed Gou dat Wp. u te leske des bedocht,

In eerde die, daer ghy hebt daerom een gemaekt,
 Van dat ghy word niet ghewant ter Tempel te ontgheeten,
 Ghelyck ghy daerom ghyt gelaest (wel act vee)
 In ghytynge wt de ghale der liebare.

Daer leit het outen, daer ghy stant op plaecht te smoken.
 In het outen daer op my die Gode offer raken.
 Postelant e de tyde al te mach

Keom' Uel wree op 't lijf te ges niet op u thael.
 Pro. Te draeg ghy Dess niet om Pape wê te Dwingē
 Uomen sal det wel verachten niet om Saken.

Gaet nu an Tenige te daer Licht Pulbaris ^{arrus} niet
 Vriaders u wret ter weder heest ghaet,
 In word van haerheit daer niet haer. luy aegedede,
 Met u heest opmer Daer al tije vathone lode.

Weste ghy veltige Paep, wat quelt as dese ghyt.
 Klucert dat. Uthijes my, u ghychel. yel is met.

Eysde.

Samuel Foster
 Over. d. t. Temp.

cl. 4604